

ΞΕΝΑΓΗΣΗ ΣΤΟ
ΠΑΤΤΙΧΕΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ – ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ
ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΩΝ ΛΕΜΕΣΟΥ
«Ένα μουσείο για τον σύγχρονο, υπαρκτό
και γοητευτικό ρομαντισμό της Λεμεσού»

Του **Μίμη Σοφοκλέους**

Επιστημονικού διευθυντή του Ιστορικού Αρχείου

Καλωσορίσατε στο «Παττίχειο Δημοτικό Μουσείο, Ιστορικό Αρχείο και Κέντρο Μελετών Λεμεσού». Το Ιστορικό Αρχείο αποτελεί ένα ανεξάρτητο Ίδρυμα, που δημιούργησε ο Δήμος Λεμεσού έχοντας ως κύριο σκοπό να προάγει τις αρχές του Ιδρύματος και το οποίο διοικείται από 11μελές Διοικητικό Συμβούλιο, με τον εκάστοτε Δήμαρχο Λεμεσού ως Πρόεδρο του Δ.Σ. Πρόεδρος του Δ.Σ. είναι ο Δήμαρχος Λεμεσού κ. Ανδρέας Χρίστου.

Τα εγκαίνια του κτηρίου έγιναν στις 14 Νοεμβρίου 2011. Ιδού η σχετική φωτογραφία από την αποκάλυψη της πλάκας η οποία βρίσκεται στην είσοδο του κτηρίου:

Ο Υπουργός Εσωτερικών κ. Νεοκλής Συλικιώτης στα εγκαίνια του πρώτου Ερευνητικού Κέντρου του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών, με το Δήμαρχο Λεμεσού

(Ο Υπουργός Εσωτερικών κ. Νεοκλής Συλικιώτης με τον Δήμαρχο Λεμεσού κ. Ανδρέα Χρίστου στα εγκαίνια του Ιστορικού Αρχείου, 14 Νοεμβρίου 2011)

Πριν εισέλθουμε στο Μουσείο, θα ήταν καλό να αναφέρουμε τη φιλοσοφία που διέπει αυτό το Ιστορικό Αρχείο, Μουσείο και Κέντρο Μελετών του Δήμου Λεμεσού και η οποία στηρίζεται σε ένα απλό ερώτημα και σε μια εξίσου απλή απάντηση:

- «Πόσο αρχαίο είναι το παρόν της Λεμεσού;».
- «Όση αφήγηση υπάρχει στις γραπτές και προφορικές μαρτυρίες, τις πληροφορίες, τα ντοκουμέντα και κειμήλια, που βρίσκονται κάθε στιγμή μπροστά μας, (ξεκινώντας την αναζήτηση από τον εαυτό μας ως μέρος της ατομικής και της συλλογικής μνήμης της πόλης μας)».

Από το σήμερα μέχρι τις παλαιότερες της εποχές η πόλη της Λεμεσού δεν γνώρισε πολιτιστικό κενό γι αυτό και υπάρχει μια συνεχής παρουσία ζωής στην η οποία άλλαξε, μεν πολλά ονόματα για να καταλήξει στο σημερινό της – Λεμεσός. Παραμένει, όμως, η ίδια στο δημιουργικό πνεύμα καθώς και τον ανοιχτό χαρακτήρα των κατοίκων της. Ο αυτοπροσδιορισμός των Λεμεσιανών δεν είναι αυθαίρετος γιατί στηρίζεται σε αρκετά στοιχεία τα οποία αποτελούν μια στερεή βάση αυτογνωσίας και αυτοπαρουσίασης.

Στις Επιστήμες του Πολιτισμού υπάρχει εδώ και αρκετά χρόνια ο όρος «Πολιτισμικό ελάχιστο» και αναφέρεται σε όλα εκείνα τα στοιχεία που κουβαλά ο άνθρωπος μαζί του και τα οποία τον βοηθούν στην αυτοαντίληψη και στον αυτοπροσδιορισμό του εντός ενός μεγαλύτερου πολιτισμικού κύκλου (π.χ. η Κύπρος, η Μεσόγειος, η Ευρώπη κ.λπ). Είναι, δηλαδή, το ελάχιστο εκείνο συνθετικό μόριο, που χρειάζεται στην αναζήτηση της δικής του

ταυτότητας ή της ομάδας στην οποία συμμετέχει και ανήκει πολιτισμικά. Βασικός σκοπός του ιστορικού Αρχείου είναι να δώσει την εικόνα τις Λεμεσού ως πόλης στις πολλαπλές εκδοχές και εκφάνσεις της καθώς και την συμβολή των Λεμεσιανών στη διαμόρφωση αυτής της εικόνας. Αναζητούμε τον 'πολίτη' με την παλιά έννοια του όρου και πώς διαφοροποιείται από τον 'ιδιώτη'. Δηλαδή, στοχεύουμε, ιδιαίτερα μέσα από τα εκπαιδευτικά προγράμματα στη δημιουργία πολιτών που θα συμμετέχουν στα δρώμενα της πόλης τους, επειδή θα γνωρίζουν την ιστορία, τον πολιτισμό και την προσφορά της.

Οι Λεμεσσιανοί έχουν πολλά τέτοια στοιχεία τα οποία μπορούν να λειτουργήσουν το καθένα με τον τρόπο του ως «πολιτισμικό ελάχιστο» και ταυτόχρονα ως σημείο αναφοράς της ταυτότητας. Δεν πρόκειται για ένα ιδεολόγημα ή μια επικίνδυνη γενίκευση, που στερείται αυθεντικότητας και ιστορικής τεκμηρίωσης, αλλά για μια στερεή θεωρητική βάση η οποία δεν κινείται αυθαίρετα, δηλαδή, έξω από την ιστορική διαδρομή ενός τόπου καθώς και όλων εκείνων των στοιχείων, που τεκμηριώνουν την ταυτότητα ενός ανθρώπου. Για να λειτουργήσει αυτό το πολιτισμικό ελάχιστο θα πρέπει, απαραίτητα, να υπάρχουν όλα εκείνα τα ιστορικά στοιχεία τα οποία αποδεικνύουν την αυθεντικότητα ενός ατόμου ή ενός κοινού, που αναγνωρίζει ως οικείους τους άλλους οι οποίοι συμμετέχουν σ' αυτή τη διαδικασία και, αντιστρόφως, αναγνωρίζεται από εκείνους ως άτομο που περιέχει τις ίδιες με αυτούς ποιοτικές ιδιότητες.

Για παράδειγμα, η κανταδορίστικη μουσική αποτελεί μια τομή στη ζωή του Λεμεσιανού καθώς: α) διαθέτει την απαραίτητη ιστορική διάσταση η οποία είναι ταυτισμένη με την πόλη και β) διαθέτει υφολογική διάσταση γιατί αυτό το είδος μουσικής αποτελεί, πλέον, «τον ήχο της πόλης» μέσα από τον οποίο αναγνωρίζει κάποιος τον 'λεμεσιανό' εαυτό του. Την ίδια στιγμή, που το πολιτισμικό ελάχιστο αξιοποιείται από τον άνθρωπο σε θεωρητικό επίπεδο ως στοιχείο αυτογνωσίας και αυτοπαρουσίασης, σε ένα άλλο επίπεδο δύναται να χρησιμοποιηθεί και ως μεθοδολογικό εργαλείο αναλυτικής κατεύθυνσης για να θέσει τα όρια μέσα στα οποία κινείται ένας Λεμεσιανός ως οντότητα και πώς διαφοροποιείται πολιτισμικά από έναν άλλο πολίτη της Κύπρου ή μιας άλλης χώρας. Πώς αντιλαμβάνονται τα άτομα την ταυτότητά τους είναι ένα ζητούμενο, που στη Λεμεσό έχει βρει σε πολλά σημεία τις απαντήσεις του. Οι Λεμεσιανοί ως χαρακτήρες εντάσσουν τον εαυτό τους στην 'ομάδα Λεμεσός' και λογοδοτούν σ' αυτήν μέσα από τις μαζικές εκδηλώσεις του λεμεσιανού βίου όπως τα Καρναβάλια, τη Γιορτή του Κρασιού κ.λπ. Οι Λεμεσιανοί παρουσιάζονται ως μέλη μιας εδώ και πολλά χρόνια αδιαφοροποίητης κοινότητας τα όρια της οποίας συμπίπτουν με τα εν γένει όρια της εθνικής επικράτειας, αλλά η τοπικότητά τους τονίζεται (και υπερτονίζεται κάποτε), υπογραμμίζεται και αποκτά πρωταγωνιστικό ρόλο. Ο τόπος φυσικής ή κατ' επιλογήν καταγωγής, φαίνεται πως στη Λεμεσό δεν έχασε στις μέρες μας το νόημά του.

Δίπλα από αυτή την προηγούμενη θεωρία υπάρχει εν παραλλήλω η έννοια της «εντοπιότητας» (δεν εννοούμε τον αρνητικό τοπικισμό, που είναι ένα παρωχημένο και αρνητικό σχήμα στην ιστορία των ιδεών. Ο τοπικισμός μπορεί να απηχεί το αγγλικό (σε μια ελεύθερη μετάφραση) τον parochialism καθώς και το localism), η οποία ως πολιτισμική θεωρία βοηθά τον ερευνητή να εντοπίσει όλα εκείνα τα 'εντόπια' στοιχεία που οδηγούν το άτομο όχι στην ξερή περιγραφή του εαυτού του, με ποσοτικά μέτρα, αλλά σε ποιοτικά (η μετατροπή του ποσοτικού σε ποιοτικό), καθιστώντας την αυτογνωσία και την περιγραφή του εαυτού του ως μέρος του τόπου του και κατά συνέπεια στην ανάπτυξη καλλιτεχνικών και

πνευματικών έργων τα οποία εκφράζουν τα «χρώματα και τα αρώματα» του τόπου του. Με την εντοπιότητα τα αντιλαμβάνεται ως δημιουργική, πολιτισμική νησίδα.

Η χαρτογράφηση της σύγχρονης Λεμεσού στο ζήτημα της εντοπιότητας και μάλιστα στην εποχή της παγκοσμιοποίησης παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Το Ιστορικό Αρχείο με τις μουσειακές του συλλογές εκφράζει αυτό το πνεύμα. Υποστηρίζουμε ότι η Λεμεσός είναι η μεγάλη 'προωθητική δύναμη έμπνευσης' για τους πολίτες της, ιδιαίτερα τους πνευματικούς της δημιουργούς, χωρίς ποτέ να δηλώσουν ότι προσπάθησαν να απαλλαγούν από τη δέσμευση της «εντοπιότητας». Αντιθέτως, το υπαινίσσονται, το υπενθυμίζουν και το υπογραμμίζουν τακτικά ότι ενυπάρχει μέσα στο έργο τους, όπως έκανε πολλές φορές ο συνθέτης Μάριος Τόκας, που το δήλωσε ευθαρσώς σε συνεντεύξεις και σε κείμενά του.

Μια άλλη, χρήσιμη θεωρία για τον πολιτισμό είναι αυτή η οποία κατανοεί πως ό,τι υπάρχει ως υλική και άυλη πολιτιστική κληρονομιά στο παρόν μιας πόλης είναι ό,τι μπορούσε να παραμείνει μέσα στο «δίκτυο της ιστορικής διαδρομής της» από παλιά μέχρι σήμερα και το οποίο είναι αναγνωρίσιμο από τους πολίτες της ως οικείο. Όλα αυτά κινούνται ως υποστρώματα γύρω από έναν κεντρικό άξονα («Η Λεμεσός») και την συναποτελούν όπως ακριβώς συμβαίνει – για να το δώσουμε σχηματικά – με ένα κρεμμύδι. Αποτελείται από πολλά στρώματα, αλλά το κρεμμύδι δεν εκφράζεται με το κάθε απομονωμένο κρεμμυδόφυλλο, αλλά με το σύνολο όλων των φύλων γύρω από έναν στέρεο άξονα.

Όλα αυτά υποδιαίρονται με τον τρόπο που μετρούμε τον ιστορικό χρόνο. Το μπέρδεμά μας σχετικά με την έννοια του χρόνου είναι εύλογο αν αναλογισθούμε τον πιο πρόσφατο ορισμό του: «Χρόνος είναι το συνεχές της εμπειρίας κατά το οποίο γεγονότα περνούν από το μέλλον μέσω του παρόντος στο παρελθόν» (Hyperdictionary, 2003). Οι έννοιες του χρόνου, του χώρου και της κίνησης, όπως αυτές γίνονται αντιληπτές γύρω μας, στην επιφάνεια αυτού του πλανήτη, προσδιορίστηκαν το 1687 από τον Ισαάκ Νεύτωνα τις οποίες δεν ακολουθούμε στο Μουσείο γιατί κινούμαστε σε μια άλλη διαδρομή, που μας δίδαξε ο Αϊνστάιν. Να υπενθυμίσουμε ότι κατά τον Νεύτωνα, ο χρόνος κυλάει τελείως ομοιόμορφα και ο χώρος είναι μια δεξαμενή χωρίς όρια. Όλα τα πράγματα βρίσκονται σε καθορισμένες θέσεις και υπό σαφείς συνθήκες, κινούμενα στο Σύμπαν υπό καθορισμένους νόμους κίνησης. Αν σε μια δεδομένη στιγμή είναι γνωστές όλες οι συνθήκες του Σύμπαντος, οι νόμοι αυτοί καθορίζουν όλες τις μελλοντικές κινήσεις, άρα και όλη η ιστορία του Σύμπαντος, μπορεί να είναι γνωστή. Αυτή η θεώρηση ονομάστηκε «μηχανικός ντετερμινισμός». Ο Αϊνστάιν, όμως, κλόνησε την ντετερμινιστική θεώρηση, λέγοντάς μας ότι όλα αυτά ισχύουν στη μικροκλίμακα του συγκεκριμένου πεδίου βαρύτητας του πλανήτη μας. Στο Σύμπαν η μέτρηση του χρόνου ποικίλλει και σχετίζεται με τη θέση του εκάστοτε παρατηρητή. Θεωρούμε τη Λεμεσό ένα σύμπαν το οποίο ο καθένας προσπαθεί να το προσδιορίσει. Δεν υπάρχει ενιαία μέτρηση που κρίνει αν δύο συγκεκριμένα φυσικά γεγονότα συμβαίνουν ταυτόχρονα ή όχι. Έτσι, με τον ίδιο τρόπο, οι μελετητές της Λεμεσού έφεραν την τοπική ιστορία στο προσκήνιο για να μελετήσουν μιαν άλλη 'βαρύτητα', την οποία εμείς εδώ στο Αρχείο, στο Μουσείο και στο Κέντρο Μελετών διαφυλάσσουμε και προωθούμε. Τη βαρύτητα που έχει για τον καθένα η Λεμεσός ως πολιτισμική και ιστορική νησίδα στην ιστορία της Κύπρου, αλλά και της ευρύτερης περιοχής.

Η Λεμεσός παρουσιάζεται μέσα από τις εκθέσεις και τις συλλογές του μουσείου από τον τρόπο που επέζησε στον χρόνο για να φτάσει ως τη μέρα που γίνεται η ξενάγηση και από την οποία ξεκινούμε για να κάνουμε την αντίστροφη μέτρηση. (Δημιουργούμε για αυτό το σκοπό ένα Χρονολόγιο της Λεμεσού στο οποίο θα δίνεται η περιγραφή σημαντικών ημερομηνιών στην ιστορία της πόλης).

Η εικόνα που δίνουμε είναι αυτή που έχουμε όταν, καθώς οδηγούμε το αυτοκίνητό μας, μέσα από το καθρεφτάκι (της Ιστορίας) έχουμε την πολυτέλεια και τη δυνατότητα να βλέπουμε από την καρέκλα του οδηγού (το Παρόν) το μέρος του δρόμου που μόλις έχουμε διανύσει (το Παρελθόν) ενώ οδεύουμε στον προορισμό μας (το Μέλλον).

Το Ιστορικό Αρχείο και το Κέντρο Μελετών καθώς και οι μουσειακές συλλογές που εκτίθενται στο Κέντρο έχουν ως σκοπό να επιστημονικοποιήσουν τις γνώσεις μας για τη Λεμεσό, διευρύνοντας το αρχείο (με την διάδραση μεταξύ ξαναγού-μαθητών-αντικειμένων), αλλά και τον θεματικό κύκλο, όπως ακριβώς συμβαίνει κάθε χρόνο στο Ετήσιο Επιστημονικό Συμπόσιο Προφορικής Ιστορίας το οποίο θέτοντας ένα θέμα προς εξέταση, διευρύνει τις πληροφορίες και τις γνώσεις μας για τη Λεμεσό (π.χ. το 8^ο Επιστημονικό Συμπόσιο που θα έχει θέμα «Τις αθέατες πόλεις της Λεμεσού», δηλαδή, τις συνοικίες, τις ενορίες και τις γειτονίες της»).

Το Ιστορικό Αρχείο με ό,τι αυτό συμπεριλαμβάνει έχει ως σκοπό να διευρύνει και να

συστηματοποιήσει επιστημονικά τις γνώσεις μας για τη Λεμεσό, μέσα από διάφορες μεθόδους, επιστημονικά εργαλεία και συγκροτημένες δράσεις και υποδράσεις.

Σύνθημα των Εθελοντών του Αρχείου είναι: «Διασώζουμε το παρελθόν της πόλης για το μέλλον της». Πρόκειται για ένα σύνθημα που δεν έχει επιλεγεί τυχαία το 2005 στην πρώτη συνάντηση των Εθελοντών, εδώ στην Οικία Επάρχου, (στην αίθουσα που είναι τώρα ψηφιοποιημένο το αρχείο του ΓΤΠ), αλλά εκφράζει την πεποίθηση πως ό,τι συγκεντρώνεται και αξιοποιείται επιστημονικά, θα βοηθήσει τις μελλοντικές γενιές να μελετούν σφαιρικότερα σε κάθε στιγμή το 'παρελθόν' της πόλης καθώς και το δικό τους παρόν που θα γίνεται συν τω χρόνω «παρελθόν...».

Κατ' αρχήν θα πρέπει να εξηγηθεί ο τίτλος αυτού του ιδρύματος:

- «Παττίχειο» γιατί το ίδρυμα Νίκου και Δέσποινας Παττίχη προέβη το 2007 σε μια ευγενή και γενναία δωρεά μέσω της οποίας έγινε κατορθωτό, η πρώην Οικία Επάρχου, (το σπίτι που έμενε επί Αγγλοκρατίας (1878-1960) ο Άγγλος Διοικητής και από το 1960 μέχρι και το 2000 ο Έπαρχος Λεμεσού), να ανακαινιστεί για να στεγάσει τους υπόλοιπους προσδιορισμούς του Ιδρύματος:
- «Δημοτικό» (γιατί πρόκειται για μια πρωτοβουλία του Δήμου Λεμεσού, που από το 2005 ξεκίνησε τις ενέργειες ώστε να δημιουργηθεί ένα...)
- «Μουσείο» (για να εκτίθενται μουσειακές συλλογές και αντικείμενα διαφόρων τύπων στα οποία καταμαρτυρείται η ιστορική εξέλιξη της Λεμεσού ως Πολιτείας),
- «Ιστορικό» (γιατί φιλοξενεί την ιστορία της Λεμεσού των τελευταίων τριών αιώνων, τουλάχιστον) «Αρχείο» (στο στεγάζονται τα αρχεία του Δήμου Λεμεσού από το 1877 και εντεύθεν, αλλά και ιδιωτικά αρχεία πολιτών της Λεμεσού)
- «Κέντρο Μελετών» (γιατί εδώ μπορεί κανείς να μελετήσει την ιστορία της Λεμεσού μέσα από τα αρχεία που φυλάσσονται καθώς και τις εφημερίδες στο Κέντρο μελετών του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών στο οποίο υπάρχουν σε ψηφιοποιημένη μορφή όλες οι εφημερίδες που κυκλοφόρησαν στην Κύπρο από το 1878 και εντεύθεν).

Και λίγα λόγια για την προϊστορία του Ιστορικού Αρχείου του Δήμου Λεμεσού.

Η πρώτη συζήτηση έγινε στο Δημοτικό Συμβούλιο το 1973 επί Δημαρχίας Φώτη Κολακίδη. Συζητήθηκε τότε στη συνεδρία «» η δημιουργία ενός τόμου.

Στις 19 Δεκεμβρίου 1983, με αφορμή την έκθεση του Γιώργου Φασουλιώτη που διοργάνωσε ο εξ Αμμοχώστου Δημήτρης Ζαβός, ο τότε διευθυντής του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών, ο ιστορικός Δρ Κώστας Κύρης έστειλε σχετική επιστολή στον Δήμαρχο Φώτη Κολακίδη λέγοντας ανάμεσα σε άλλα τα εξής:

...προτείνω σε σας την συστηματική οργάνωση στην Δημοτική Βιβλιοθήκη σας ειδικού, κατά το δυνατόν πλήρους Τμήματος Αρχείου ης Λεμεσού, ανάπτυξη και επέκταση του υφιστάμενου στοιχειώδους αρχείου, κάμνονας έτσι έναρξη εφαρμογής ενός μακροπρόθεσμου στόχου του .Ε.Ε., δηλαδή της αποκεντρώσεως της ερευνής σε ζωτικές τοπικές εστίες (β.. Κ.Ε.Ε. 49/1882 της 11/12/1982). Στο Αρχείο αυτό θα μπορέσουν σταδιακά να ενσωματωθούν, να συντηρούνται

μεθοδικά και επιστημονικά και να ερευνώνται όλα τα δημόσια και ιδιωτικά Αρχεία της Λεμεσού που δεν υπάγονται στον σχετικό νόμο στο Κρατικό Αρχείο. Ιδίως αναφέρομαι σε φιλολογικά, ιστορικά, πνευματικά, οικονομικά, καλλιτεχνικά και άλλα Αρχεία γνωστών οικογενειών ή οργανισμών της Λεμεσού που πρέπει να κατατεθούν στη Δημοτική Βιβλιοθήκη σας έστω και σε ευπρεπείς φωτοτυπίες διαρκείας.

Πέρασαν άλλα χρόνια μέχρι το 2000 όταν είχε αδειάσει το κτήριο της πάλαι ποτέ Οικίας Επάρχου στον Δημόσιο Κήπο και με πρωτοβουλία της δημοτικής ομάδας «Η Πόλη μας», εστάληκε επιστολή στον Δήμαρχο Δρ Δημήτρη Κοντίδη με την οποία εισηγούνταν όπως η οικία επάρχου μετατραπεί σε χώρο του Ιστορικού Αρχείου. Η επιστολή έγραφε ανάμεσα σε άλλα και τα εξής:

Η οικία επάρχου να μετατραπεί σε Ιστορικό Αρχείο της Λεμεσού...

Το θέμα προχώρησε σε κάποιο βαθμό και κλήθηκε ο Γιάννης Τουμαζής να κάνει ειδική μουσειολογική μελέτη για την αξιοποίηση της Οικίας Επάρχου ώστε να φιλοξενήσει το ιστορικό Αρχείο της πόλης ο οποίος με τη συνεργασία της Μάρως Κοβότσου πραγματοποίησε μια τέτοια μελέτη. Τα πράγματα έμειναν και πάλι εκκρεμή και σε αναμονή.

Το θέμα έμεινε αδρανές και πάλι μέχρι το 2005 όταν ο Αντιπρόεδρος τότε της ΠΔΕ του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου, Μίμης Σοφοκλέους, μετά από συζήτηση με τον δήμαρχο Δημήτρη Κοντίδη υπέβαλε ειδική έκθεση στο Δημοτικό Συμβούλιο με την οποία αφού εξηγούσε πώς θα γινόταν επιστημονικά ένα τέτοιο εγχείρημα αναφέροντας ότι θα αναλάμβανε εθελοντικά την επιστημονική του διεύθυνση νοουμένου ότι ο Δήμαρχος θα εξασφάλιζε 27 ψήφους του Δημοτικού Συμβουλίου, πράγμα που έγινε στη συνεδρίαση της 21^{ης} Απριλίου 2005. Αμέσως μετά με πρωτοβουλία του Δημάρχου το Ίδρυμα Νίκου και Δέσποινας Παττίχη υπέγραψε τον Ιούνιο του 2006 ειδικό πρωτόκολλο συνεργασίας με τον Δήμο Λεμεσού.

Στην κεντρική είσοδο του κτηριακού συγκροτήματος, ο επισκέπτης θα συναντήσει στα δεξιά ένα γλυπτό αφιερωμένο στον Μάριο Τόκα. Πρόκειται για το «Το Ραγισμένο Πεντάγραμμο», έργο του γλύπτη Κώστα Ιωαννίδη (Velentine). Μπροστά του έχει φυτευτεί ένα γιασεμί, αγαπημένο λουλούδι των Λεμεσιανών και προφανώς και του Μάριου Τόκα («Η νύχτα μυρίζει γιασεμί», αναπολώντας, καθ' ομολογίαν, μαγικές που πέρασε στη Λεμεσό των παιδικών του χρόνων.

Ανεβαίνοντας τα σκαλοπάτια για την είσοδο στο κτήριο συναντούμε ένα εμπορικό ποδήλατο, δωρεάν προς το Μουσείο από την Οικογένεια Ττοφή Κυριάκου. Τέτοια ποδήλατα συναντούσε κάποιος σε όλη τη Λεμεσό καθότι τα διάφορα εμπορικά καταστήματα και εργαστήρια σε μια εποχή που δεν υπήρχαν πολλά αυτοκίνητα διακινούσαν τα εμπορεύματά τους με ποδήλατα. Προέρχεται από την πρώτη υπεραγορά που έγινε στη Λεμεσό, στην οδό Σαριπόλου, που σήμερα στεγάζει το Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών του ΤΕΠΑΚ.

Το πρόγραμμα του μουσείου θα το παίρνει από την 'κάσα' του ποδηλάτου.

ΑΙΘΟΥΣΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ

Γραφείο Γραμματέως, Πωλητήριο για τις εκδόσεις του Ιστορικού Αρχείου καθώς βιβλίων για τη Λεμεσό.

Στην είσοδο υπάρχει ένας Κατάλογος με τα ονόματα των Διοικητών (District Chief Commissioners) - των πρώτων ενοίκων του Κτηρίου καθώς και μια εκτίμηση για τον ρόλο τους στα πρώτα χρόνια της Αγγλοκρατίας όπως την είδε ο πρώτος γενικός Κυβερνήτης της Κύπρου, ο Sir Samuel White το 1879:

«The position of a district chief commissioner was by no means enviable in Cyprus. The pay was absurdly small, and he was obliged to institute reforms both for sanitary and municipal interests which necessitated an outlay, and increased the local taxation».

(Από το βιβλίο του **Sir Samuel White Baker, Cyprus as I saw it in 1879, London, 1879**).

Ο πρώτος Άγγλος Κυβερνήτης της Λεμεσού, captain Bury δεν πρόλαβε να κάνει κάποιο έργο γιατί έφυγε νωρίς. Ο πρώτος Άγγλος Κυβερνήτης της Λεμεσού, ήταν ουσιαστικά ο συνταγματάρχης Falkland Warren ο οποίος επέδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την πόλη και από τις πρώτες κιόλας μέρες διακυβέρνησης του η κατάσταση της Λεμεσού βελτιώθηκε. Οι δρόμοι καθαρίστηκαν και επιδιορθώθηκαν, τα ζώα μετακινήθηκαν από το κέντρο, φυτεύτηκαν δέντρα και κατασκευάστηκαν ειδικές αποβάθρες για την φόρτωση και εκφόρτωση καραβιών τα οποία προσάραζαν μακριά από την ακτή.

Διοικητές – Chief Commissioners of the district

- Captain Bury (1878)
- Colonel Falkland Warren (1878-1879)
- Ronald R.M. Mitchell (1880-1912)
- Major W.N. Bolton (1912-1923)
- Bruster Joseph SurrIDGE (1923-1926)
- Captain Fleury (1931-1935)
- Ronald P.L. Brown (1926-1932)
- Captain Greening (1933 -1938)
- Wayne (1939 -
- Arthur Wright (1933- 1942)
- Bell Weston (1945 - 1949)
- B.I. Weston (1947-1949)
- John Reddaway 1949-1953) -
- Mr. A. H. Dutton. 1950-1952
- W.H.Ramsay, 1958
-

Σε ένα μικρό κάδρο θα δει ο επισκέπτης μια πρόσκληση για τσαΐ το 1942 που απηύθυνε ο Άγγλος Διοικητής προς την οικογένεια Αντωνίου Πηλαβάκη δωρεά της Elisabeth Πηλαβάκη, η οποία ήταν παρούσα σε αρκετές δεξιώσεις που έγιναν στο κτήριο όταν λειτουργούσε ως η έδρα του Διοικητή Λεμεσού.

Η ερευνήτρια Νάσα Παταπίου έχει δώσει τον κατάλογο των ηγετών της Βενετικής περιόδου οι οποίοι διοίκησαν τη Λεμεσό σε μια μεγάλη περίοδο. Κατά καιρούς διοίκησαν οι εξής:

Δίπλα υπάρχει κατάλογος με τους Επάρχους Λεμεσού οι οποίοι ήταν οι ένοικοι του κτηρίου (εξού και το κτήριο ήταν γνωστό ως «Οικία Επάρχου») από το 1960 έως το 1999 που δόθηκε στον Δήμο Λεμεσού.

ΟΙ ΚΑΤΑ ΚΑΙΡΟΥΣ ΕΠΑΡΧΟΙ:

- Χριστόδουλος Βενιαμίν
- Λέανδρος Ζαχαριάδης
- Ανδρέας Αγγελίδης
- Τάκης Αθανασίου (τελευταίος ο οποίος συγκατένευσε να μη μείνει στο κτήριο και να δοθεί το κτήριο στον Δήμο Λεμεσού για να στεγάσει το Ιστορικό Αρχείο). Η ίδια η ιστορία για το πώς το κτήριο περιήλθε στον Δήμο Λεμεσού είναι ενδιαφέρουσα και αξίζει τον κόπο να τη θυμήσουμε. Το 2000, μια ομάδα πολιτών που έλαβαν μέρος στις εκλογές του 1996 εκλέγοντας δύο συμβούλους (τον Κωστή και Τίτο Κολώτα) έστειλαν επιστολή προς τον τότε Δήμαρχο Δρ Δημήτρη Κοντίδη στις 17 Οκτωβρίου γράφοντας τα εξής:
- Νίκος Ρούσος (δεν έμεινε στο κτήριο)

ΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΠΑΡΧΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΩΝ ΡΑΔΙΟΣΤΑΘΜΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ

Ὡς ἐπισημῶς ἀνεκοινώθη ἐγένοντο οἱ ἀκόλουθοι διορισμοὶ Ἐπαρχῶν οἱ ὅποιοι θὰ ἀναλάβουν ἐπισημῶς καθήκοντα ἅμια τῆ ἀνακηρύξει τῆς Δημοκρατίας.

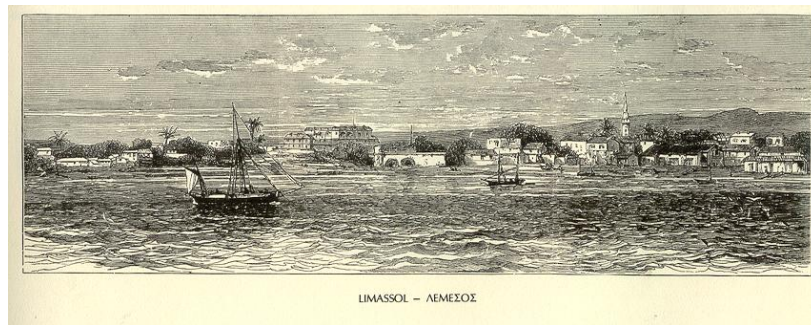
Ὁ κ. Χρ. Π. Κυθραιώτης, βοηθὸς Διοικητῆς Λεμεσοῦ, τοῦ ὁποῦ οἱ ἀξιόλογοι ὑπηρεσίαι τόσο ἐκτιμοῦνται ὑπὸ τοῦ κοινοῦ, προάγεται ἐπαξίως εἰς Ἐπαρχὸν διὰ τὴν Λευκωσίαν καὶ Κυρήναιαν.

Ἐπαρχὸς Ἀμμοχώστου διορίζεται ὁ κ. Α. Σαμῆ.
Ἐπαρχὸς Λεμεσοῦ ὁ κ. Χρ. Βενιαμίν. Διὰ τὴν Λάρνακα ὁ κ. Φ. Ζαχαριάδης, διὰ δὲ τὴν Πάφον ὁ κ. Δ. Παραλίκης.

(Παρατηρητής, 8 Αυγούστου 1960.)

ΕΙΣΟΔΟΣ

1. Μόλις εισέλθει κάποιος στο κτήριο θα δει στο φουαγιέ μεταξύ ισογείου και πρώτου ορόφου να κρέμεται ένας πολυέλαιος, που προέρχεται από παλιά οικία της Λεμεσού, δωρεά του «Inner Wheel Club Limassol Amathusia». Ο πολυέλαιος αναπαλαιώθηκε πρόσφατα και δωρήθηκε στο Αρχείο για να κοσμήει και να φωτίζει την είσοδο του Μουσείου.
2. Στα αριστερά θα δει ένα από τα πιο καλά και διατηρημένα έπιπλα αστικής κατοικίας στην Κύπρο, έργο του 1895 με μικτή τεχνική – μπαρόκ και κυπριακά μοτίβα. Δωρεά της Γκαλερί Erma Auctions. Στο έπιπλο υπάρχει το Βιβλίο των Επισκεπτών, έργο του Βιβλιοδετείου «Λέλλος Κωνσταντινίδης και Υιός». Θα δει επίσης ένα τυπογραφικό 'μνημείο', που αναγράφει ανάποδα το όνομα του Αρχείου, προσφορά του τυπογραφείου «Ρυθμός» και το οποίο στοιχειοθέτησε ο Γιώργος Στυλιανίδης. Το ξύλινο πλαίσιο ετοίμασε ο παλιός επιπλοποιός Δημητράκης Γεωργίου ο οποίος βρίσκεται στην Οδό Αθηνών από το 1951. Φημιζόταν για τις οκτάγωνες στεφανοθήκες που κατασκεύαζε οι οποίες αποτελούν συλλεκτικά κομμάτια, σήμερα.
3. Απέναντι, μόλις μπαίνει κανείς στο κτήριο, πίσω από το γραφείο, υπάρχει ένας μοντέρνος πίνακας του ζωγράφου Σπύρου Χρ. Δημητριάδη στον οποίο ο καλλιτέχνης, με βάση μια κλασική γκραβούρα της Λεμεσού της Οθωμανικής Περιόδου, έδωσε την εξέλιξη της σημερινής Λεμεσού θέτοντας βάρκες του σήμερα σε πρώτο πλάνο ενώ στο βάθος ναυλοχούν μπρίκια και σκούνες της παλιάς εποχής. Ο πίνακας αυτός «συνομιλεί» με τις γκραβούρες της Λεμεσού που βρίσκονται στον τοίχο καθώς ανεβαίνει τη σκάλα. Ιδού η παλιά γκραβούρα η οποία απεικονίζει τη Λεμεσό της Οθωμανικής περιόδου (1571-1878).

4. Στα αριστερά, πάνω από το γραφείο της υποδοχής υπάρχει ειδική αναφορά για το «Ίδρυμα Νίκου και Δέσποινας Παττίχη», στο οποίο οφείλεται η μεγάλη δωρεά με την οποία έγινε κατορθωτή αναπαλαιώση του κτηρίου και η μετατροπή του στο Παττίχειο Δημοτικό Μουσείο -Ιστορικό Αρχείο και Κέντρο Μελετών Λεμεσού».

5. Δίπλα, υπάρχει αναρτημένος ένα κατάλογος με τα ονόματα όλων όσοι έχουν δωρίσει ή δανείσει αρχαιολογικό υλικό ή μουσειακά αντικείμενα τα οποία μπορεί κανείς να δει ή να αναζητήσει στο Ιστορικό Αρχείο.
6. Ανεβαίνοντας στη σκάλα που οδηγεί στον πρώτο όροφο θα συναντήσει κανείς το σύνθημα των Εθελοντών του Αρχείου «Διασώζουμε το παρελθόν της πόλης για το μέλλον της».
7. Στην αρχή της σκάλας του κτηρίου προς τον πρώτο όροφο, (στην πάλαι ποτέ Οικία του Αγγλου Διοικητή επί Αγγλοκρατίας και του Επάρχου Λεμεσού στα χρόνια της Κυπριακής Δημοκρατίας) υπάρχει μια παλιά φωτογραφία του κτηρίου από τους εορτασμούς της στέψης του βασιλιά Γεωργίου. Γράφει ανάμεσα σε άλλα ο ιστορικός τέχνης και εθελοντής του Αρχείου Λούκας Γρηγοριάδης:
Η πρώτη οικία Επάρχου αποπερατώθηκε το 1879, πιθανότατα από ντόπιο κύπριο εργολάβο -πρωτομάστορα και με κτήτορα τον βρετανό δικαστή Πάρκερ. Αργότερα εκμισθώθηκε από την αποικιοκρατική κυβέρνηση προς 50 λίρες το χρόνο για 20 χρόνια για να χρησιμοποιηθεί ως κατοικία του Αγγλου Διοικητή Λεμεσού. Το 1919 αγοράστηκε τελικά από την κυβέρνηση για τον ίδιο σκοπό. Κήκε το 1931 κατά την εξέγερση των Οκτωβριανών. Με βάση το νέο σχέδιο αποκατάστασης του 1933, το κτήριο επανακτίστηκε σχεδόν στην αρχική του μορφή. Από της ανακήρυξης της Κυπριακής Δημοκρατίας το 1960, στέγαζε μέχρι το 2001 την κατοικία του εκάστοτε Έπαρχου Λεμεσού.

8. Ανεβαίνοντας τη σκάλα υπάρχει μια μεγάλη φωτογραφία της Λεμεσού, έργο του φωτογράφου Ιωάννη Παύλου Φώσκολο στην οποία φαίνεται το παραλιακό μέτωπο της Λεμεσού το 1878. Ο John Paul Foscolo ήρθε στη Λεμεσό το 1878 ως φωτογράφος των βρετανικών στρατευμάτων. Ο Φώσκολος, Ζακύνθιος στην καταγωγή, γεννήθηκε στη Σμύρνη και ήρθε στην Κύπρο με την άφιξη των Βρετανών το 1878, προτίμησε από ό,τι φαίνεται να εγκατασταθεί για τους δικούς του επαγγελματικούς και προσωπικούς λόγους στη Λεμεσό. Μαζί με κάποιον Αρμένιο φωτογράφο, τον Μ. Μ. Παπαζιάν, με τον οποίο συνεργάστηκε μέχρι το 1890, είχαν ανοίξει το πρώτο επαγγελματικό φωτογραφικό στούντιο στην πόλη. Σε μια ανακοίνωση στην εφημερίδα *Αλήθεια* της Λεμεσού (28 Νοεμβρίου 1890) διαβάζουμε την εξής ανακοίνωση:

«Είδοποιώ το σεβαστόν δημόσιον ότι διέλυσα τον μετά του συναδέλφου κ. Ι. Φώσκολου συνεταιρισμόν, από τούδε δε θα εργάζωμαι δι' ίδιον λογαριασμόν, ελπίζων ότι θα τυγχάνω της υποστηρίξεως πάντων των εκτιμώντων την τέχνην και την ικανότητάν μου. Το Φωτογραφείον μου κείται εν τη οδῷ 'Βικτωρίας' εν τη οικία κ. Χ' Γεωργίου Χ Ιωάννου αριθ. 108. Τιμαί λίαν συγκαταβατικάί.

Εν Λεμησῶ 7/19 Οκτωβρίου 1890. Μ.Μ. Παπαζιάν, Φωτογράφος».

Συνεργάστηκε αργότερα με τον άλλο αντίποδα-φωτογράφο της Λεμεσού, τον Έντουαντ Βοσκεριτσιάν. Ο Αριστείδης Κουδουνάρης γράφει για τον Φώσκολο:

Ο Φώσκολος εσυνέχισε μόνος σχεδόν μέχρι τέλους της ζωής του. Υπήρξε φωτογράφος του τότε Υπατου Αρμοστού Sir Robert Biddulph. Διετέλεσε δια πολλά χρόνια φωτογράφος των βρετανικών στρατευμάτων, όλων σχεδόν των οικογενειών της πόλεως, αλλά και άλλων από τας άλλας πόλεις. Εφωτογράφησε δημοσίας, ιδιωτικάς κοινωνικάς εκδηλώσεις, εκδρομάς εις τα βουνά, αρχαιολογικούς χώρους, μοναστήρια, πανοραμικάς όψεις πόλεων. Δραστήριος ων αφιέρωσε μέγα μέρος του χρόνου εις την δημιουργίαν κάρτ-ποστάλ δι' όλην την Κύπρον. Δια το καλλιτεχνικόν του ταλέντον έτυχεν του χρυσού μεταλλίου υπό της εν Αθήναις Κυπριακής Εκθέσεως, η οποία έγινε εις Ζάππειον τό 1901 και της Βιομηχανικής Εκθέσεως το 1911, η οποία έγινε εις Λεμεσόν.

9. Στο διάστημα αυτό φωτογράφησε την Κύπρο, τον κόσμο της και τους νέους κατακτητές της. Η φωτογραφική δουλειά του Φώσκολο έχει να επιδείξει μια υψηλή ποιότητα, τόσο τεχνική όσο και καλλιτεχνική. Ο Φώσκολος υπήρξε ο πρώτος στην ουσία φωτορεπόρτερ γιατί οι φωτογραφίες του έβλεπαν το φως της δημοσιότητας, όπως έγινε με πολλές φωτογραφίες που τραβήξε στη Λεμεσό εκτός του φωτογραφείου του.
10. Δίπλα από αυτή υπάρχει ακόμη μια φωτογραφία του Φώσκολο με μια πανοραμική όψη της Λεμεσού των αρχών του αιώνα.

Λεπτομέρεια από τον χάρτη:

Φυσικά, η πρώτη φωτογραφία της Λεμεσού τραβήχτηκε από ένα Γάλλο φωτογράφο το 1875, τον Bonfils, Félix (1831-85). Ο Γάλλος επαγγελματίας φωτογράφος, μαζί με

τον επίσης Γάλλο Cabanis, Marie Lydie (1837-1918), ίδρυσαν μια εταιρεία παραγωγής φωτογραφιών από τη Μέση Ανατολή, την Ελλάδα, την Κύπρο και αλλού. Ο πρώτος κατάλογος εκδόθηκε το 1871 με 15, 000 prints από 600 negatives.

Για ένα ανεξήγητο λόγο, μάλλον πρόκειται για σύμπτωση καλλιτεχνικής οπτικής γωνίας, οι δύο φωτογράφοι, με διαφορά τριών ετών, φωτογράφισαν τη Λεμεσό από το ίδιο σημείο

ΙΣΟΓΕΙΟ

ΠΡΩΤΗ ΑΙΘΟΥΣΑ (αριστερά)

Μόλις μπει κανείς στην αίθουσα, η οποία εξοπλίστηκε με δωρεά του «Inner Wheel Club Lemesos» με πρωτοβουλία της προέδρου Μαίρης Λάμπρου Πρωτοπαπά κα εθελόντριας του Αρχείου, θα δει τις εξής έξι προθήκες, που αντιπροσωπεύουν η κάθε μια τους και μια διαφορετική διάσταση της Λεμεσού. Μέσα στην αίθουσα υπάρχει ο πίνακας του Μιχαήλ Κουφού με θέμα τη Λεμεσό. Ο Μιχαήλ Κουφός, Καλύμνιος στην καταγωγή εγκαταστάθηκε στη Λεμεσό και δημιούργησε την πρώτη Σχολή Ζωγραφικής στην Κύπρο προς το τέλος του 19ου αιώνα. Ο Πίνακας αυτός υπάρχει στο εντευκτήριο της «Λέσχης 'Ένωσις'- Ισότης'». Το βήμα των ομιλητών προέρχεται από την Αγγλικανική Εκκλησία του Αγίου Βαρνάβα στο Κομεσαριάτο. Προσφορά του οίκου Erma Auctions.

1. Η πρώτη προθήκη περιέχει προϊόντα διαφόρων τύπων (υλικά και πνευματικά) που παρήχθησαν στη Λεμεσό από εργοστάσια ή εργαστήρια. Η διάταξη έχει τη δική της λογική. Ξεκινά από το χαμηλό ράφι στο οποίο υπάρχουν μια πέτρα, ένα κεραμίδι, από το Κεραμείο Λεμεσού, ένα πλινθάρι, ένα κομμάτι ξύλου καρυδιάς, μια παλιά σιδερένια κλειδαριά παλιάς οικίας της Λεμεσού (από τη συλλογή του συλλέκτη Μιχάλη Μουζουριδή) καθώς και ένας κατάλογος με τα ονόματα των εργολάβων της Λεμεσού παλαιότερων εποχών για να θυμίζει το πώς οικοδομήθηκε η Λεμεσός. Στο επάνω ράφι υπάρχουν βιβλία που δείχνουν την πνευματική Λεμεσό. Η συλλογή αλλάζει κάθε τόσο έτσι ώστε να δοθεί η ευκαιρία στους επισκέπτες του Μουσείου να δουν σε όλα τα βιβλία που εκδόθηκαν στη Λεμεσό ή για τη Λεμεσό. Στα ενδιάμεσα ράφια προϊόντα

της καθημερινότητας που παρήγαγε η βιομηχανική και εμπορική Λεμεσός. Γάλα από τις φάρμες «Ισίδωρος» και «Άριστος», μυρωδικά του μυροποιού από τη Βάσα Νίκου Αργυρίδη (1916-200),τσιγάρα του Πατίκη, του Δρουσιώτη και του Σχίζα, (οι πάλαι ποτέ καπνοβιομηχανίες της πόλης), καφές από το καφεκοπτείο του Καϊμακάμη, Ανατολή και Βυζαντινός (από τη συλλογή του Μίμη Σοφοκλέους), ποτά της ΚΕΟ, η θρυλική Κεοβίτα, η λεμονάδα Λανίτη, η πορτοκαλάδα της ΚΕΑΝ, η γαζόζα Σαλλούμη Πλατρών, κουμανδαρίες και κονιάκ και κρασιά του Χατζηπαύλου, της ΕΟΛ, της ΛΟΕΛ, της ΣΟΔΑΠ. Εκεί και ο δίσκος των Κονιάκ του Οίκου Μίκη Τσιαττάλα, ψωμί μια κατασκευή της Δωρίτας Βοσκαρίδου, με δείγματα από την τέχνη της Λεμεσού. Ένα προσκλητήριο γάμου του έτους 1898 μας προσκαλεί να «παρευρεθώμεν εις τους γάμους...τελεσθησομένους...».

2. Η δεύτερη προθήκη περιέχει συμβολικά στοιχεία από τα Καρναβάλια της Λεμεσού. Η προθήκη αυτή ετοιμάστηκε από τη συλλέκτρια Έλενα Παπαδοπούλου με υλικό που προέρχεται από διάφορες συλλογές. Υπάρχει μια στολή των Μαζορετών, σήμα κατατεθέν των Καρναβαλιών και μια στολή του «Άγνωστου Καρναβαλιστή». Υπάρχει η αφίσα του Κομιτάτου της δεκαετίας του 1930, προσφορά της γκαλερί Erma Auctions, Περιοδικό για τα Καρναβάλια, προσφορά του Μιχάλη Μουζουρίδη, φωτογραφικό άλμπουμ της οικογένειας Πάμπου Σιαμτάνη, βιβλίο για τα καρναβάλια του Άντη Ψημενόπουλου κ.λπ. Στο επάνω ράφι θα δει ο επισκέπτης δύο μάσκες καρναβαλιού που κοσμούσαν ένα καρναβαλιστικό άρμα τη δεκαετία του 1960, έργο του Κωστάκη Μαυρογένη, ενός σημαντικού κατασκευαστή αρμάτων.

3. Η Τρίτη προθήκη περιέχει αντικείμενα που περιγράφουν τη θαλασινή Λεμεσό. Υπάρχει ομοίωμα του σκάφους «Σεβαστή» ιδιοκτησία του Ιωάννη Μανδαλιού, πατέρα του βαρύτονου Παναγιώτη Μανδαλιού. Περιέχει ναυτικά έγγραφα που δείχνουν τη σύνδεση της Λεμεσού με τη θάλασσα μέσω του εμπορίου κυρίως. Υπάρχει επίσης φωτογραφία και υλικό από το σκάφος «Λάμπουσα» που το 2007 περιήλθε στην ιδιοκτησία του Δήμου Λεμεσού μέσω ενός ειδικού ευρωπαϊκού προγράμματος για τον παροπλισμό παλαιών ιστορικών σκαφών. Δίπλα από την προθήκη υπάρχει ομοίωμα του σκάφους «Κύπρος» του καπετάνιου Δημήτριου Μαρνέρου, προσφορά της Λουκίας Λάμπρου Παπατζιάκου. Μια φωτογραφία με τρεις караβομαραγκούς να ποζάρουν περήφανοι πάνω σε μια μαούνα στο παλιό Καρνάγιο που πριν μεταφερθεί δυτικά, εκεί που είναι τώρα, βρισκόταν για χρόνια απέναντι από τον Δημοτικό Κήπο.

Photography Kyriacos Andreou

Photography Kyriacos Andreou

4. Η τέταρτη προθήκη αντιπροσωπεύει τον «Ήχο της Πόλης», δηλαδή, τις καντάδες. Οι λεμεσιανές καντάδες υμνούν τη Λεμεσό με ένα μοναδικό τρόπο. «Καλώς μας ήλθατε φέτος πάλι/ στην όμορφή μας τη Λεμεσό/ για να χαρείτε το καρναβάλι/ με το μεθύσι του το τρελό. Με κιθάρες με τραγούδια/ νέοι, γέροι και παιδιά/ στους δρόμους θα γυρνάμε όλοι μαζί/ ώσπου να ρθει το πρωί.»

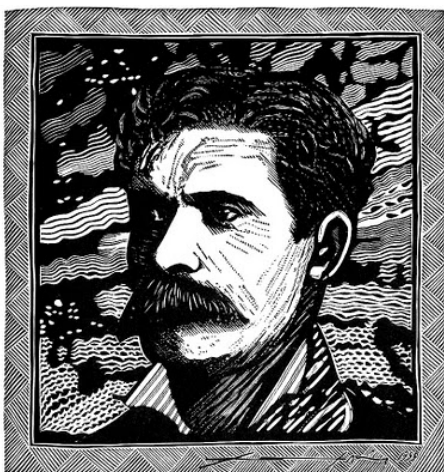

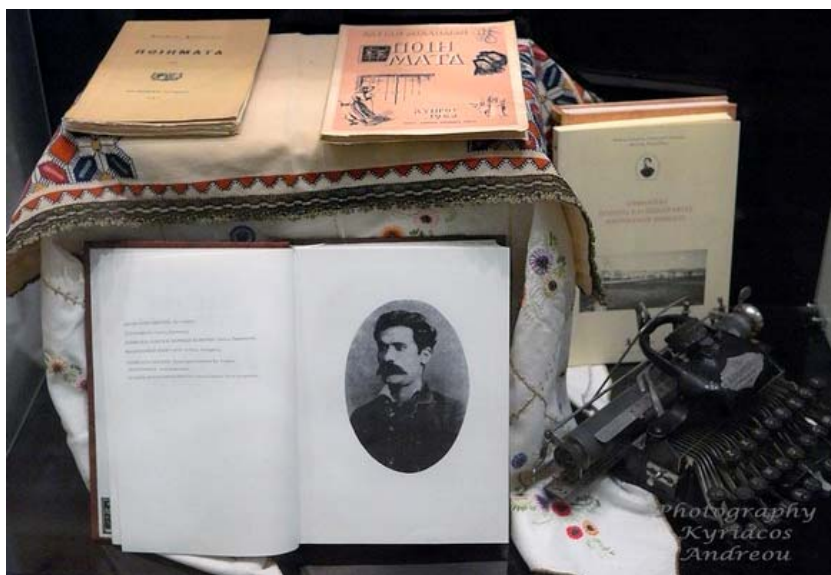
Η προθήκη περιέχει το μαντολίνο και την κάπα του κανταδόρου Κλεάνθη Φανάρη καθώς και φωτογραφίες (προσφορά του γιου του, Λάκη φανάρη). Περιέχει, επίσης, το μαντολίνο και την κιθάρα του κανταδόρου Γιώργου Γιωργαλλέτου (προσφορά του γιου του Λόλλου Γιωργαλλέτου). Περιέχει, επίσης, δύο χειρόγραφα με τους στίχους δύο τραγουδιών που έγραψε ο Αλέκος Οράτης και που πρωτοτραγούδησε το θρυλικό «Τρίο Αμίγκο» (Ρούλης Παλληκαρόπουλος, Τότης Τσιγκουρής, Πανίκος Μιχαηλίδης) και έχουν ενταχθεί στην παράδοση του Καραβαλιού ως κλασικά τραγούδια πλέον. Περιέχει, επίσης, φωτογραφίες με παλιούς κανταδόρους καθώς και τον δίσκο «Εδώ Λεμεσός», έργο της Ομάδας Κανταδόρων Γιωργαλλέτου σε ενορχήστρωση του συνθέτη Μίμη Πλέσα. Περιέχει πεντάγραμμα με συνθέσεις του Γώγου Μιχαηλίδη-Μουτσοχίτο, σημαντικού παράγοντα της καλλιτεχνικής Λεμεσού. Υλικό από την ιστορία των κανταδόρων που συντάσσει η Παναγιώτης Μανδαλιός. Δίπλα, έξω από την προθήκη υπάρχει ένας φωνογράφος Edison του 1900, προσφορά του Τώνη Παυλίδη. Στο φωνογράφο υπάρχει ένας δίσκος της Σοφίας Βέμπο και ένα κουτί με βελόνες.

5. Η Πέμπτη προθήκη είναι αφιερωμένη στον Βασίλη Μιχαηλίδη. Περιέχει το πορτρέτο που ο ίδιος ο ποιητής δώρισε στον Δήμο Λεμεσού, ένας πίνακας που ζωγράφισε ο ίδιος ο ποιητής και που δώρισε στον Δήμο Λεμεσού ο Αριστείδης Κουδουνάρης, το πρώτη βιβλίο με ποιήματα που εκδόθηκε όταν ακόμα ζούσε ο ποιητής το 1911 καθώς και βιβλίο που εξέδωσε ο Δήμος Λεμεσού το 1960 με επιμέλεια του Νικόλαου Ξιούτα καθώς και χειρόγραφα του ποιητή. Τη συλλογή του 1911 δώρισε στο Αρχείο ο Ζαχαρίας Κούντουρος. Υπάρχει, επίσης, η πρώτη μονογραφία που γράφτηκε για τον ποιητή του Γιάννη Λέφκη.

(Ο Βασίλης Μιχαηλίδης σε χαρακτικό του χαρακτήρα Χαμπή)

6. Η έκτη προθήκη περιέχει έργα σε σμάλτο που έκανε ο Πανίκος Μιχαηλίδης και που η οικογένειά του έχει δανείσει για να εκτίθενται στο ιστορικό Αρχείο της πόλης. Πρόκειται για έργα υψηλής καλλιτεχνικής σύλληψης και τεχνικής. Η Κύπρος και το Κούριο συγκεκριμένα είναι κοιτίδα του σμάλτου. Ο Πανίκος Μιχαηλίδης συνέχισε και εξέλιξε μια πανάρχαια τέχνη. Ας σημειωθεί ότι πριν πολλά χρόνια στην τοποθεσία 'Καλορίζικη', στο αρχαίο νεκροταφείο του Κουρίου (περιοχή χωριού Επισκοπή Λεμεσού), βρέθηκε ένα θαυμάσιας τέχνης χρυσό βασιλικό σκήπτρο, των αρχών του 11ου π.Χ. αιώνα. Αποτελείται από κοντό σωλήνα από φύλλο χρυσού που εφάρμοζε στο άνω μέρος μακρύτερου ραβδιού (στην κορφή του υπάρχει σφαίρα διακοσμημένη με φολίδες από λευκό και πρασινωπό σμάλτο (πάνω στη σφαίρα βρίσκονται δυο γεράκια). Το ύψος του είναι 16,5 εκατοστόμετρα.

7. Η Γιορτή του Κρασιού, που από το 1961 διοργανώνεται στη Λεμεσό εκπροσωπείται με μια σειρά αντικειμένων και υλικού. Αντικείμενα και βιβλία από τη Γιορτή του Κρασιού η οποία το 2011 συμπλήρωσε το χρυσό Ιωβηλαίο της (1961-2011). Τα βιβλία και τα ντοκουμέντα της Γιορτής του Κρασιού προέρχονται από το Αρχείο του Μίμη Σοφοκλέους, του Κώστα Κολακίδη, του Τίτου Κολώτα. Στις άλλες, πάνω σειρές υπάρχουν κλασικά βιβλία για τη Λεμεσό, από τη συλλογή βιβλίων για τη Λεμεσό του αρχιτέκτονα και ερευνητή της ιστορίας της Λεμεσού Τάσου Ανδρέου, εθελοντή του αρχείου.
8. Στο πίσω μέρος της αίθουσας υπάρχει ο «Χάρτης της Λεμεσού» του Lord Kitchener καθώς και μικρότεροι χάρτες με την πληθυσμιακή εξέλιξη της Λεμεσού, που επιμελήθηκε ο Χριστάκης Σεργίδης, αρχιτέκτων και εθελοντής του αρχείου. Υπάρχει επίσης μια σύγχρονη όψη της Λεμεσού όπως φαίνεται σε αεροφωτογραφία της Google Map. Υπάρχει ακόμα μια πινακίδα που περιέχει όλα τα διαχρονικά ονόματα της Λεμεσού από τα βάθη των αιώνων μέχρι σήμερα, στοιχεία που αντλήθηκαν από την έρευνα του Ανδρέα Μακρίδη «Από τη Λιμνησό στη Λεμεσό»

ΔΕΥΤΕΡΗ ΑΙΘΟΥΣΑ ΔΕΞΙΑ

Το Κέντρο Μελετών του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών. Το ΓΤΠ εδώ και επτά χρόνια κατάφερε να φέρει σε πέρας ένα σημαντικό έργο. Ψηφιοποίησε με την τελευταία λέξη της τεχνολογίας τις εφημερίδες της Κύπρου από το 1878 μέχρι σήμερα. Πρόκειται για ένα τεράστιο έργο που θα καταστήσει πιο προσβάσιμη την έρευνα για την ιστορία της Λεμεσού, αλλά και της Κύπρου εν γένει σε όλους τους ερευνητές. Το ΓΤΠ διαθέτει μόνιμο προσωπικό στο Αρχείο για την εκπαίδευση του κοινού στην ανεύρεση πληροφοριών. Στην αίθουσα υπάρχει ειδικό φυλλάδιο που εξηγεί τι εφημερίδες υπάρχουν και τη χρονική έκταση της ψηφιοποίησης καθώς και ειδικός ο οποίος εξηγεί στους επισκέπτες πώς να χρησιμοποιούν το Αρχείο.

Στην αίθουσα υπάρχουν για την εξυπηρέτηση του κοινού 10 υπολογιστές.

Η αίθουσα είναι στολισμένη με πρωτοσέλιδα παλαιών εφημερίδων της Κύπρου. Η πλάκα στον τοίχο πληροφορεί το κοινό για τα εγκαίνια της αίθουσας που έγιναν στις 14 Νοεμβρίου 2011.

Στην αίθουσα θα δει κάποιος μια εγκατάσταση της Χριστίνας Παπαδοπούλου, με τίτλο «Εφήμερα», φοιτήτριας στο ΤΕΠΑΚ, στην οποία φαίνεται η διάσταση του εφήμερου με των εφημερίδων με τις οποίες είναι ντυμένη μια κούκλα, αλλά και τη σπουδαιότητα της διαφύλαξης όλων εκείνων των ‘εφήμερων’ ντοκουέντων που κυκλοφορούν για μια μόνο χρήση και ύστερα χάνονται (διαφημίσεις, δελτάρια κ.λπ.) Αποτελούν, όμως, σημαντική πηγή πληροφοριών για τον ερευνητή.

ΔΙΑΔΡΟΜΟΣ

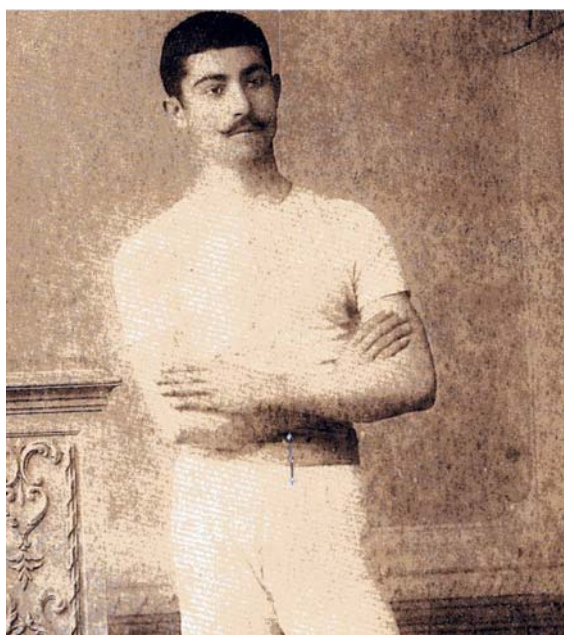
Στον διάδρομο θα συναντήσει κάποιος φωτογραφίες και υλικό για τη ζωή τριών σημαντικών γυναικείων μορφών της πόλης μας. Πρόκειται για τη Μέλπω Πηλαβάκη (προσφορά της Μυριέλ Τσακκιστού), τη Φαίδρα Παπαδάκη και την Κικίτσα Σολομωνίδου (προσφορά του Μάκη Σολομωνίδη). Οι τρεις αυτές Κυρίες, πιανίστριες όλες τους, υπήρξαν σημαντικές μορφές της μουσικής και καλλιτεχνικής ζωής της Λεμεσού για περισσότερο από μισό αιώνα. Δίδαξαν πολλούς μαθητές και ερμήνευσαν έργα κλασικής μουσικής προωθώντας την μουσική παιδεία με διάφορους τρόπους.

Δίπλα θα δει κανείς φωτογραφίες και αρχειακό υλικό από την ιστορία της Χορωδίας του Συλλόγου ΑΡΗΣ με τους δύο πρωταγωνιστές της, τον Σόλωνα Μιχαηλίδη και τον Μαρίνο Μιτέλλα. Στην πρώτη, το άρμα κανταδόρων του 1939 με κανταδόρους του ΑΡΗ και στην άλλη οι δύο μαέστροι της χορωδίας.

Στον ίδιο διάδρομο θα συναντήσει κανείς αφίσες των σινεμά της Λεμεσού από το αρχείο του «Ριάλτο» και τις οποίες δώρισε στο Αρχείο η διεύθυνση του «Ριάλτο» καθώς και από το αρχείο του Παναγιώτη Γιαννούδη, ενός Λεμεσιανού που ζει στην Αυστραλία ο οποίος από το 1956 συγκεντρώνει υλικό για το σινεμά στην Κύπρο και στην Αυστραλία. Υπάρχει μία Αφίσα του Κινηματογράφου «Γιορδαμλή» δωρεά του Αριστείδη Ι. Γιορδαμλή.

Στον ίδιο διάδρομο θα συναντήσει πέντε φωτογραφίες από τη διαχρονική αθλητική ιστορία της Λεμεσού. Δύο από τη ζωή του Γυμναστικού Συλλόγου «Τα Ολύμπια» - του δεύτερου αρχαιότερου αθλητικού οργανισμού του εν γένει ελληνισμού και τρεις άλλες, μία για κάθε ομάδα της Λεμεσού, ΑΕΛ, ΑΡΗΣ, ΑΠΟΛΛΩΝ από το αρχείο του παλαίμαχου ποδοσφαιριστή Ανδρέα Παπαδήμα, που είχε τη χαρά να υπηρετήσει και τις τρεις ομάδες ως ποδοσφαιριστής και ως προπονητής.

Ο πρώτος Κύπριος αθλητής που πήρε μέρος σε Ολυμπιακούς Αγώνες ήταν ο Αναστάσης Ανδρέου, στην Αθήνα το 1896, στους πρώτους σύγχρονους Αγώνες.

Η πρώτη αθλήτρια που πήρε μέρος σε Ολυμπιακούς Αγώνες ήταν η αθλήτρια του ΓΣΟ, Δομνίτσα Λανίτου το 1936, στο Βερολίνο:

ΤΡΙΤΗ ΑΙΘΟΥΣΑ

Στην Τρίτη αίθουσα υπάρχει το Αρχείο του λογοτέχνη και πνευματικού παράγοντα της Λεμεσού, Γιάννη Λέφκη (ψευδ. του Γιάννη Παπαγγέλου). Το γραφείο του και τέσσερις προθήκες με τα βιβλία του. Η αίθουσα αυτή δεν διαθέτει ξεπίτηδες τεχνολογική υποστήριξη. Παραπέμπει αμέσως σε παλαιότερες εποχές όπου οι πνευματικοί άνθρωποι μοχθούσαν για να ετοιμάσουν τα έργα τους με το φως των κεριών, τη λάμπα και τη γραφομηχανή.

Υπάρχουν σε έκθεση πέντε γραφομηχανές διαφόρων τύπων, προσφορά για τις ανάγκες του Μουσείου του συλλέκτη Ζήνωνα Μερκή.

Το Αρχείο του Γιάννη Λέφκη δώρησαν στο ιστορικό Αρχείο τα παιδιά του Φρέδος και Ρόης Παπαγγέλου.

Στην ίδια προθήκη υπάρχει παλιά γραφική ύλη η οποία προέρχεται από το βιβλιοπωλείο του Μήτσου Γαβριηλίδη, που υπήρχε στην Οδό Σαριπόλου. Το υλικό δώρισαν στο Αρχείο η Σόφη Κατσαμπή Παπαδοπούλου και ο Χριστάκης Κατσαμπής.

ΑΡΧΕΙΟΣΤΑΣΙΑ

Στην πίσω πλευρά του κτηρίου υπάρχουν τα αρχειοστάσια τα οποία δεν είναι προσβάσιμα στο κοινό. Οι ερευνητές ζητούν από τον λειτουργό του Αρχείου Δημήτρη Θεοδώρου ή από κάποιον από τους εξουσιοδοτημένους εθελοντές που βρίσκονται επί καθήκοντι, με ειδικό έντυπο, το τι ακριβώς ζητούν από το αρχείο του Δήμου Λεμεσού ή από τα διάφορα άλλα ιδιωτικά αρχεία.

ΓΡΑΦΕΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ

Στο ισόγειο βρίσκεται στο τελευταίο δωμάτιο, το γραφείο του λειτουργού του Αρχείου Δημήτρη Θεοδώρου. Εδώ, μπορούν οι ερευνητές και οι επισκέπτες να αναζητήσουν πληροφορίες και υλικό για τη Λεμεσό. Γεμίζουν ειδικό έντυπο για να κάνουν χρήση των αιθουσών και του υλικού.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΟΡΟΦΟΣ

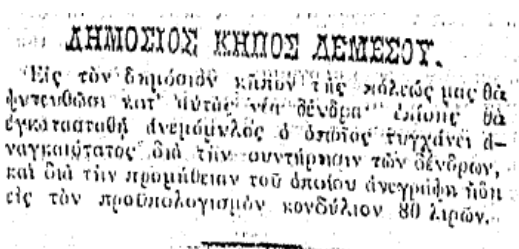
ΣΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟ

ΜΕ ΘΕΑ ΤΟΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΚΗΠΟ ΤΗΣ ΛΕΜΕΣΟΥ

Μόλις ανέβει κάποιος στον δεύτερο όροφο του κτηρίου από τη σκάλα, συναντά δύο έργα που σχετίζονται με την καλλιτεχνική ζωή της Λεμεσού. Στα αριστερά, έξω από την αίθουσα που είναι αφιερωμένη στα καρναβάλια, υπάρχει μια φωτογραφία με τους «Συναχωρίτες», παλιούς Κανταδόρους της Λεμεσού. Στα δεξιά, θα δει κάποιος μια κατασκευή του Κωστάκη Μαυρογένη από Καρναβάλια της δεκαετίας του 1960. Δίπλα από όλα αυτά θα δει κανείς κάπες κανταδόρων της Λεμεσού, προσφορά του κανταδόρου και συλλέκτη Παναγιώτη Μανδαλιού.

Η πόρτα απέναντι οδηγεί στο μπαλκόνι από το οποίο μπορεί κανείς να απολαύσει μια υπέροχη θέα του Δημόσιου Κήπου ο οποίος δημιουργήθηκε επί δημαρχίας του Χριστόδουλου Σώζου το 1909. Σάλπιγξ, 23 Δεκεμβρίου 1905.

Προηγουμένως ήταν κτήματα που αγόρασε ο εκ Κωνσταντινουπόλεως επιχειρηματίας Ζαρίφης γύρω στο 1877 όταν είχε τελειώσει η καταμέτρηση των κτημάτων. Στη συνέχεια αγοράστηκε από τον Θεόδωρο Χρυσοστομίδη γι αυτό ήταν γνωστό ως «Η Χωράφα του Χρυσοστομίδη». Αγοράστηκε από την τότε αποικιακή κυβέρνηση και εκχωρήθηκε στον Δήμο Λεμεσού. Επί δημαρχίας Χριστοδούλου Σώζου (1908-1912) δημιουργείται ένας βοτανικός κήπος με αγάλματα όπως π.χ. του Ερμή που για κάποιο λόγο κάποιοι κάθε τόσο το ακρωτηρίαζαν. Ο Κώστας Πηλαβάκης λέει στο βιβλίο του «Η Λεμεσός σε άλλους καιρούς» : «...ο Σώζος αναδείχτηκε άξιος της προτίμησης του λαού και η Λεμεσός μέσα σε τέσσερα χρόνια (1908 -1912) της δημαρχίας του γνώρισε την αλλαγή μιας δημιουργικής πνοής. Ο Δημόσιος Κήπος

εκχωρείται στο Δήμο από την Κυβέρνηση, δεντρο φυτεύεται συστηματικά, στολίζεται με αγάλματα των Θεών (ο γυμνός Έρμης όμως επανειλημμένως ακρωτηριάζεται!) τοποθετούνται έδρανα, δημιουργείται ανθώνας και γίνεται σε λίγο ο καλύτερος στην Κύπρο, αλλά και από τις γύρω χώρες. Στον Κήπο καταφεύγουν τα πρωινά για ησυχία και καθαρό αέρα οι γυναίκες που φέρνουν με τ'αμαξάκια τα παιδάκια τους και τα απογεύματα ερωτικά ζευγαράκια και ρομαντικοί περιπατητές. Τις Κυριακές οι Λεμεσιανοί μαζεύονται σαν σε πανηγύρι για ν' ακούσουν και να χειροκροτήσουν τη φιλαρμονική υπό τη διεύθυνση του Α. Καλλιγέρη που παίζει στην εξέδρα του Κήπου.»

«Αι εικόνες παριστώσι θέας του εν Λεμεσώ Δημοσίου Κήπου εκ φωτογραφιών ληφθεισών υπό του κυρίου Φωσκόλου». (Κυπριακή Εφημερίς, Ιούλιος 1909).

Σε δημοσιεύματα του 1911 διαβάζουμε ότι «η Λεμεσός εντός της τριετίας ταύτης εδημιούργησε τον πρώτον εν Ανατολή δημόσιον κήπον την τε τοποθεσίαν, την έκτασιν, το διάγραμμα και την διάταξιν. Εκοσμήθη πρώτος δια πήλινων αντιτύπων των διασημότερων ελληνικών αγαλμάτων και αι έξοδοι φρουρούνται υπόσφιγγών αίτινες προβάλλουσι τον δεξιόν πόδα προς τον επισκέπτην υποδηλούσαι το εύλογον αίνιγμα. «Τι εστί δημοτική διοίκησις ευσυνειδήτος». Στον Δημόσιο Κήπο ακούστηκε για πρώτη φορά « Η Σερενάτα του Σιούμπερτ», αλλά και άλλα μουσικά κομμάτια από τη Φιλαρμονική του Δήμου, την πρώτη στην Κύπρο, υπό τη διεύθυνση του Αλέξανδρου Καλλιγέρη. Από το μπαλκόνι του Μουσείου θα δει κάποιος το Κηποθέατρο, το μεγαλύτερο ανοιχτό θέατρο στην Κύπρο και μια μικρή αγροικία, η οποία κάποτε ήταν η έδρα του Διευθυντή του Κήπου. Σήμερα στεγάζει τις υπηρεσίες του Δημόσιου Κήπου.

Μια ιστορία που ξεκίνησε από το 1902 όταν η αποικιακή κυβέρνηση αγοράζει «τη χωράφα του Χρυσοστομίδη» έκανε τη Λεμεσό μα αποκτά τον πρώτο δημόσιο κήπο της Κύπρου. Εκεί γίνονται από τότε διάφορα σημαντικά γεγονότα όπως, ανθεστήρια, εμπορικές εκθέσεις (Α΄ Παγκύπρια Βιομηχανική, Εμπορική και Γεωργική Έκθεση του 1911), Γιορτή του Κρασιού κλπ. Το 1914 δημιουργείται εκεί πτηνοτροφείο και αργότερα στεγάζει και την σπάνια και μοναδική σε παγκόσμιο επίπεδο συλλογή εντόμων του διάσημου εντομολόγου Γεωργίου Μαυρομουστάκη, (δυστυχώς αφέθηκε να καταστραφεί).

Αμαράντη Σιήτα - Κουκλοθέατρο

Υπάρχουν στα δεξιά μόλις ανέβει κάποιος δύο αίθουσες και στα αριστερά άλλες δύο.

ΠΡΩΤΗ ΑΙΘΟΥΣΑ (δεξιά)

Η αίθουσα αυτή είναι προορισμένη για τα εκπαιδευτικά προγράμματα του Αρχείου. Εξοπλίστηκε ύστερα από την ευγενή δωρεά του «Ροταριανού Ομίλου Λεμεσός», ο πρώτος Όμιλος που δημιουργήθηκε στη Λεμεσό το 1951.

Υπάρχει ειδική προθήκη με σχολικά βιβλία (π.χ. Αριστ. Πηλαβάκη *Η Λεμεσός και τα Σχολεία της*, 1929, *Εκπαιδευτικά Ανάλεκτα*, του Νικόλαου Ξιούτα, 1969, τα περιοδικά *Αργώ*, *Ηγησώ* και πολλά άλλα), όλα από το αρχείο του Δήμου καθώς και από ιδιωτικά αρχεία, χειρόγραφο του ποιήματος του Ανδρέα Παστελά «*Άδεια Θρανία*», ύμνος για τη μαθητιώσα νεολαία της Κύπρου της εποχής του Αγώνα 55-59. Υπάρχει επίσης το μοντέλο του γλυπτού που υπάρχει στη Λεωφόρο Μακαρίου αφιερωμένο στη «*Μαθητιώσα Νεολαία της Κύπρου*» του γλύπτη Θεόδουλου Θεοδούλου, προσφορά της Σχολικής Εφορείας Λεμεσού.

Στους τοίχους υπάρχουν φωτογραφίες από τη σχολική ζωή της Λεμεσού από παλαιότερες εποχές με τρεις φωτογραφίες από το αρχείο του Φαίδωνα Ποταμίτη και μια από το αρχείο του Χριστάκη Σαββίδη.

Στα αριστερά και δεξιά της κεντρικής οθόνης υπάρχουν τα πορτρέτα δύο σημαντικών τέκνων της Λεμεσού: Του Ανδρέα Θεμιστοκλέους (προσφορά του Λανιτείου) Σχολάρχη της πόλης και ιδρυτή του Γυμναστικού Συλλόγου «Τα Ολύμπια» (1892) και του Γεωργίου Φραγκούδη, ιδρυτή της Παντείου Σχολής Πολιτικών (και Κοινωνικών) Επιστημών.

Υπάρχει έκθεση με θρανία εποχής στα οποία τοποθετήθηκαν πάνω σε κούκλες στολές των μαθητών της προ το 1950 εποχής. Ένα τύμπανο και ένα ευφώνιο στο πάτωμα θυμίζουν τις μαθητικές παρελάσεις. Πίσω μια φωτογραφία από τη Φιλαρμονική του Δήμου Λεμεσού. Ιδού μια φωτογραφία με τον Ανδρέα Θεμιστοκλέους:

(Φωτογραφία του Φώσκολο από την τιμητική εκδήλωση στο Γυμνάσιο της πόλης για τον Σχολάρχη Ανδρέα Θεμιστοκλέους, το 1911).

ΔΕΥΤΕΡΗ ΑΙΘΟΥΣΑ (δεξιά)

Σαλόνι της χρυσής εποχής της Λεμεσού, προσφορά της γκαλερί Erma Auctions. Από τα πρώτα χρόνια της Αγγλικής κυριαρχίας άρχισαν τη λειτουργία τους το πρώτο ταχυδρομείο, το πρώτο τηλεγραφείο και το πρώτο νοσοκομείο. Το 1880 λειτούργησε και το πρώτο τυπογραφείο όπου πρωτοεκδόθηκαν οι εφημερίδες «Αλήθεια» και «Αναγέννηση» το 1897. Η εφημερίδα «Σάλπιγγα» εκδόθηκε τον ίδιο καιρό.

Οι αλλαγές τις οποίες επέφεραν οι Βρετανοί συνέβαλαν στην ανάπτυξη της πολιτιστικής και καλλιτεχνικής ζωής του νησιού. Σχολεία, θέατρα, γκαλερί τέχνης, μουσικές αίθουσες και ποδοσφαιρικά σωματεία δημιουργήθηκαν και έπαιξαν ένα σημαντικό ρόλο στην πολιτιστική ζωή της Λεμεσού.

Η αύξηση του ρυθμού γεννήσεων στα τέλη του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ου (1878 – 1960) ήταν 70%. Ο αριθμός των κατοίκων το 1881 ήταν 6.131 ενώ το 1960 ανέβηκε στους 43.593. Ο αριθμός των Ελλήνων υπολογιζόταν περίπου στους 37.478 ενώ οι Τούρκοι ήταν περίπου γύρω στους 6.115.

Στην αίθουσα υπάρχει το πιάνο της μ.Ανίτας Παπαδοπούλου, που προήλθε στον Δήμο Λεμεσού και στο Αρχείο ύστερα από δωρεά του συζύγου της Γιώργου Παπαδόπουλου και τη μεσολάβηση του «Inner Wheel Λεμεσού Αμαθουσία». Υπάρχει μια φωτογραφία του μαέστρου και μουσουργού Σόλωνα Μιχαηλίδη με αφιέρωση προς την Αννίτα Παπαδοπούλου. Τα

περισσότερα έπιπλα προέρχονται από τη συλλογή της οικογένειας Παστίδη. Την αίθουσα επιμελήθηκε ο Μιχάλης Χριστοδουλίδης αντικέρ και συντηρητής έργων τέχνης.

ΤΡΙΤΗ ΑΙΘΟΥΣΑ (δεξιά)

Αίθουσα αφιερωμένη στα καρναβάλια και τους Κανταδόρους της Λεμεσού. Θα δει κανείς τα κοστούμια των «βασιλιάδων» του Καρναβαλιού, Λούλη Κατσουνωτού, Άκη Γεωργίου Ταϊτού, της Ρίτσας Κουτσούδη και του Αρτεμάκη Ζαχαρίου και το κοστούμι του Δήμαρχου Λεμεσού Ανδρέα Χρίστου καθώς και πολλά άλλα κοστούμια εποχής. Αξίζει να σημειώσουμε ότι υπάρχουν κοστούμια που σχεδίασε η σημαντική 'εργάτις' της ιδέας της Λεμεσού Λούλλα Σιούσμιθ (Shoosmith). Στην αίθουσα υπάρχουν ραπτομηχανές με ρούχα καρναβαλιού έτοιμα να ραφτούν, δείγμα τιμής προς όλες εκείνες τις ράπτριες που κατασκεύασαν κατά καιρούς κοστούμια καρναβαλιού. Οι φωτογραφίες πίσω από το κάθε κοστούμι είναι του φωτογράφου Κόκου Χριστοφή.

Στο τραπέζι στη μέση της αίθουσας υπάρχει ένα φωτογραφικό άλμπουμ, της Έφης Κίρζης, γνωστής καρναβαλίστριας, που με τις ιδέες και τα κοστούμια ηγείτο μιας από τις πιο σταθερές παρέες του καρναβαλιού. Η Έφη Κίρζη κατέγραψε τις αναμνήσεις και αποτελούν σήμερα ένα σημαντικό γραπτό ντοκουμέντο για τις παρτές του Καρναβαλιού οι οποίες αποτελούσαν κάποτε την ψυχή της καρναβαλίστικης Λεμεσού.

Σε ειδική προθήκη θα δει κάποιος το φέσι, το μονόκλ και το κόκκινο μαντήλι, του σημαντικού, κλασικού καρναβαλιστή Γιώργου Ταλιαδώρου Τέμπλαρ, προσφορά της κόρης του, Χρύσας Παπαρέ. Τρεις φωτογραφίες δείχνουν τον Τέμπλαρ με τη δική του αμφίεση Τσικνοπέμπτη στο

σπίτι του. Αυτή η συγκέντρωση στο σπίτι του Τέμπλαρ ήταν η άτυπη αρχή των εκδηλώσεων του Καρναβαλιού.

Στους τοίχους θα δει κανείς μια σειρά με φωτογραφίες στις οποίες παρουσιάζεται η ετήσια πορεία των σύγχρονων κανταδόρων η οποία ξεκινά το βράδυ της Τσικνοπέμπτης από το Δημαρχείο για να καταλήξει στην Πλατεία Διοικητηρίου όπου οι ομάδες που λαμβάνουν μέρος στα καρναβάλια τραγουδούν με τη σειρά τους τα γνωστά τραγούδια του καρναβαλιού που υμνούν τη Λεμεσό. Κανταδόροι Γωργαλλέτου, Κανταδόροι Λεμεσού. Κανταδόροι ΕΔΟΝ, Κανταδόροι Μοντέρνοι Καιροί, Κανταδόροι Αριώνες.

Την έκθεση με τα κοστούμια επιμελήθηκε η καρναβαλίστρια Έλενα Παπαδοπούλου με τη συνεργασία του Άκη Γεωργίου Ταϊτού ο οποίος ήταν ο «βασιλιάς του Καρναβαλιού» για το 2009. Οι φωτογραφίες των κανταδόρων είναι του φωτογράφου Πάμπου Χαραλάμπους από τα καρναβάλια του 2010.

ΤΕΤΑΡΤΗ ΑΙΘΟΥΣΑ

Το γραφείο του Διευθυντή του Μουσείου.

Στο δωμάτιο αυτό υπάρχει η συλλογή βιβλίων που δώρισε στο Αρχείο ο ιστοριοδίφης Αριστείδης Κουδουνάρης.

Υπάρχει, επίσης, η «Λεμεσιανοκεντρική Βιβλιοθήκη» με βιβλία αποκλειστικά για τη Λεμεσό, που χάρισε στο Μουσείο ο Μίμης Σοφοκλέους.

Υπάρχει σε ειδική προθήκη η συλλογή με όλα τα «γυαλλικά» του Ξενοδοχείου «Κούριον» που δώρησε στο Αρχείο ο Στέλιος Μυλωνάς.

Υπάρχει επίσης η συλλογή με τα «γυαλλικά» της Κλινικής Μάριου Τριτοφτίδη, που δώρησε η σύζυγός του κ. Κούλα Τριτοφτίδου.

Το γραφείο είναι διακοσμημένο με φωτογραφίες και αντικείμενα εποχής και είναι επισκέψιμο για το κοινό. Δύο πίνακες του ζωγράφου και αγιογράφου Νικόλα Παπαγγελή (ατελιέ «Διά χειρός») όπου στον ένα είναι « Η Λεμεσός της Θάλασσας» και στον άλλο «Η Λεμεσός της Μουσικής».

Μια γκραβούρα (προσφορά της Έρμας Στυλιανίδου), παρουσιάζει την Πλατεία Στεφανή Λανίτη (εκεί που είναι σήμερα η Πολεοδομία, οδός Ανεξαρτησίας-Αθηνών-Σαλαμίνας). Στη λεζάντα αναγράφεται λανθασμένα: «A mass meeting of Turkish Cypriots was recently held at

Limassol to petition the English Government to enter into negotiations with the Porte with a view to bring under the union of Greece; or, failing that, to abolish the yearly tribute of 92,500 payable to Turkey under the Convention of 1878.». Οι δεκάδες ελληνικές σημαίες δείχνουν ότι δεν πρόκειται για Οθωμανούς, αλλά για Έλληνες της Κύπρου. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η κοινωνική διαστρωμάτωση. Μπροστά άνθρωποι με 'ψαθάκια' και πίσω ο 'λαός' με τις κυπριακές βράκες. Διακρίνεται με τη λευκή βράκα ένας Τουρκοκύπριος (όγδος από δεξιά). Ένας διαδηλωτής είναι καβαλικεμένος για να βλέπει τι γίνεται μπροστά στον υπομονετικό γαϊδουράκο ο οποίος στέκεται στωικά περιμένοντας το αφεντικό του να εκτελέσει το πατριωτικό του καθήκον και να επιστρέψουν στο χωριό του.

ΠΕΜΠΤΗ ΑΙΘΟΥΣΑ

Η αίθουσα αυτή φιλοξενεί πέντε σημαντικές προσωπικότητες της ιστορίας Λεμεσού οι οποίοι ο καθένας με τον τρόπο του συνέβαλαν στην ανάπτυξη της σκιτσογραφίας και της σάτιρας στον τόπο μας. Πρόκειται για τον Γιώργο Φασουλιώτη, Βίκτωρα Ιωαννίδη, Τάκη Αποστολίδη, Γιώργο Μαυρογένη και Άντη Ψημενόπουλου. Στους τοίχους υπάρχουν αυθεντικά έργα των καλλιτεχνών, ενώ στην προθήκη που βρίσκεται στο μέσο της αίθουσας θα δει κανείς τις εφημερίδες «Το Γέλιο» του Γιώργου Φασουλιώτη, τη «Σατριική» του Γιώργου Μαυρογένη και το βιβλίο «Μαυρογένης» και «Το Χιούμορ» και «Το Νυστέρι» του Άντη Ψημενόπουλου. Θα δει επίσης το βιβλίο «Ιστορία της Σάτιρας στην Κύπρο» του Τάσου Αριστοτέλους. Το υλικό του Γιώργου Φασουλιώτη προέρχεται από το Αρχείο του Δημήτρη Ζαβού, ο οποίος διέσωσε το μεγαλύτερο μέρος του έργου του. Το έργο του Βίκτωρα Ιωαννίδη προέρχεται από τη συλλογή του ζωγράφου που διατηρεί ο γιος του Στέλιος Β. Ιωαννίδης. Το υλικό του Τάκη Αποστολίδη προέρχεται από το αρχείο του Γιώργου Αποστολίδη, του Χρίστου Χριστοφόρου και του Τίτου Κολώτα. Το υλικό από το αρχείο του Γιώργου Μαυρογένη και του Άντη Ψημενόπουλου έχουν παραχωρηθεί από τους καλλιτέχνες στο Αρχείο.

Η αίθουσα εξοπλίστηκε με χορηγία του «Inner Wheel Club Amathusia», ως το έργο της χρονιάς 2011-2012.

ΕΚΤΗ ΑΙΘΟΥΣΑ

Αίθουσα του Ήρωα-Δημάρχου Λεμεσού, Χριστόδουλου Σώζου.

Η αίθουσα αυτή είναι αφιερωμένη στον μεγάλο Ήρωα- Δήμαρχο της Λεμεσού Χριστόδουλο Σώζο (1908-1912). Θα δε κανείς το γραφείο και την καρέκλα του, φωτογραφίες και άλλο υλικό. Η αίθουσα αυτή είναι αφιερωμένη στο έργο του Δήμου Λεμεσού γι αυτό φιλοξενούνται αντικείμενα, έγγραφα και φωτογραφίες από την προσφορά του Δήμου Λεμεσού στην πόλη και τους πολίτες. Το γραφείο περιέσωσε ο παλιός δημοσιογράφος και δεινός καρναβαλιστής και μέλος της Εκκλησιαστικής Επιτροπής της Αγίας Νάπας Γεώργιος Ταλιαδώρος Τέμπλαρ ο οποίος το άφησε κληρονομιά στην κόρη του Χρύσα Παπαρέ και η οποία το δώρισε, με τη σειρά της, στον Δήμο Λεμεσού για να καταλήξει σήμερα να κοσμή την «Αίθουσα Χριστόδουλου Σώζου», στο Ιστορικό Αρχείο.

Ο Τίτος Κολώτας έγραψε στην εφημερίδα *Η Φωνή της Λεμεσού* (18 Φεβρουαρίου 2011) για τον ήρωα Δήμαρχο της Λεμεσού που αν και εν ενεργεία Δήμαρχος έφυγε για το μέτωπο.

«Τέταρτος στη σειρά Δήμαρχος Λεμεσού (προηγήθηκε σε δεύτερη θητεία ο Ιωάννης Καραγεωργιάδης από 1896 μέχρι 1908), μπορεί δίκαια και για πολλούς λόγους να θεωρηθεί, μέχρι στιγμής τουλάχιστον, ως ο σημαντικότερος μέχρι σήμερα Δήμαρχος Λεμεσού και έχει άλλωστε χαρακτηριστεί και ως ο «Μέγας Αναμορφωτής» της. Στα χρόνια της δημαρχίας του Σώζου με το όραμα που είχε και πραγματοποίησε σε σημαντικά έργα και καινοτομίες για τα δεδομένα της εποχής, η Λεμεσός άλλαξε κυριολεκτικά όψη. Επί των ημερών της δημαρχίας του η Λεμεσός γίνεται μια σύγχρονη ευρωπαϊκή πόλη. Μερικά από τα έργα αυτά είναι:

Ο ηλεκτροφωτισμός των δρόμων, ο πρώτος από τις υπόλοιπες πόλεις της Κύπρου, η έναρξη των έργων για την κατασκευή της προκουμαίας της Λεμεσού, τα σημαντικά αντιπλημμυρικά έργα που την έσωσαν σε μεγάλο βαθμό από τη μάστιγα των πλημμυρών που την ταλαιπωρούσαν εκατοντάδες χρόνια, η κατασκευή νέων δρόμων και επιστροφή όλων των δρόμων της Λεμεσού με άσφαλτο καθώς και η ονομασία όλων των οδών της πόλεως. Η κατασκευή, ανέγερση καφενείου, δενδροφύτευση και επίπλωση με παγκάκια του Δημοτικού Κήπου που θεωρήθηκε τότε ως ο ωραιότερος της Ανατολής και ο στολισμός του με αγάλματα που εισήγαγε από την Ελλάδα. Η δημιουργία δημοτικής φιλαρμονικής που έδιδε κάθε Κυριακή κονσέρτα μέσα στον Δημόσιο Κήπο σε ειδικό χώρο που διαμόρφωσε, προσφέροντας ποιοτική ψυχαγωγία στους δημότες του. Κτίζει επίσης καινούργια αποβάθρα ειδικά για την εξαγωγή οίνων και σταφίδων. Μερικά και βάζει αυστηρούς κανονισμούς για την καθαριότητα της πόλης και δημιουργεί σύγχρονο χοιροσφαγείο. Αυστηρός αλλά και δίκαιος, στην εφαρμογή των κανονισμών αυτών και των νόμων δεν δίστασε να οδηγήσει και τον ίδιο τον πατέρα του ακόμα για κάποιο σχετικό παράπτωμα!

Επιτυχημένος δικηγόρος και προοδευτικός πολιτευτής διατέλεσε επίσης και βουλευτής αλλά και ρηξικέλευθος επιχειρηματίας. Μαζί με άλλους τρεις προοδευτικούς Λεμεσιανούς υπήρξε συνιδρυτής, το 1901, της Λαϊκής Τράπεζας Λεμεσού (αρχικά ως Λαϊκό Ταμιευτήριο) και συνέβαλε σημαντικά στη δημιουργία της πρώτης καθαρά κυπριακής πλοιοκτήτριας –ναυτιλιακής εταιρείας, της Ατμοπλοϊκής Εταιρείας Λεμεσού (1905-06). Το 1911 διοργάνωσε την πρώτη Παγκύπρια Γεωργική και Βιομηχανική Έκθεση της Κύπρου. Έβαλε τάξη στα οικονομικά του Δήμου απαιτώντας και επιτυγχάνοντας να χαρισθεί το υπόλοιπο του δανείου για τα αντιπλημμυρικά έργα από την αποικιοκρατική διακυβέρνηση και την ενοποίηση των δανείων του Δήμου. Από τις ευγενέστερες μορφές της Κύπρου, αγαπήθηκε και εκτιμήθηκε ακόμα και από τους πολιτικούς του αντιπάλους, οι οποίοι αναγνώρισαν τη μεγαλοσύνη του.

Σε εκείνο όμως που κυρίως διακρίθηκε ο Χριστόδουλος Σώζος και απέδειξε με τον θάνατο του, ήταν ο φλογερός πατριωτισμός του και η αγάπη του για την Κύπρο και την Ελλάδα. Με το ξέσπασμα των Βαλκανικών Πολέμων και όντας εν ενεργεία Δήμαρχος, πάει στην Ελλάδα και κατατάσσεται στον ελληνικό στρατό ως εθελοντής. Παρά την πρόταση του Βενιζέλου να τον τοποθετήσει στο Επιτελείο στην Αθήνα, αρνείται και απαιτεί να σταλεί ως απλός στρατιώτης στην πρώτη γραμμή του μετώπου. Στις μάχες για την απελευθέρωση των Ιωαννίνων, στο Μπιζάνι, πέφτει ηρωικά μαχόμενος από τούρκικο βόλι και προσφέρει με τη θυσία του άλλη μια υπερήφανη παγκύπρια και πανελλήνια πρωτιά στην αγαπημένη του πόλη τη Λεμεσό: γίνεται ο πρώτος και μόνος Δήμαρχος που πέφτει μαχόμενος σε μάχη ως απλός στρατιώτης.

Η πόλη των Ιωαννίνων σε ένδειξη ευγνωμοσύνης για τη θυσία του στην απελευθέρωση της, έδωσε το όνομα του σε δρόμο της ενώ πριν δέκα χρόνια έστησε και προτομή του στις όχθες της ιστορικής λίμνης της. Ο γράφων κατά τα αποκαλυπτήρια της προτομής στα Ιωάννινα απάγγειλε το ακόλουθο ποίημα, που έγραψε ο εθνικός μας ποιητής Βασίλης Μιχαηλίδης, εμπνεόμενος από την ηρωική του θυσία:

Εις τον ηρωϊκώς πεσόντα Χριστόδουλο Σώζο

Τζαί πκοια μάνα, Χριστόδουλε, στο μνήμα σων να κλάψη;

πκοια μάνα την καντήλαν σονεν νάρτη να την άψη;

τζαι πκοια κοπέλλα λίβανονεν νάρτη να καπνίση,

το μνήμα σου τριαντάφυλλατζι αθθούς να το ραντίσει;

Πκοιά λιερή το Σάββατον στους λας εν να θωρκέται

γωνατιστή στο μνήμα σου να πικρανακαλιέται;

*Αχ! Σώζο, επολέμησες μιάλην να δης Ελλάδα νη δάφνη
έσχει μυρωδικιάν αμμάσχει κ'αι πικράδαν.
Έσχει παντού η δάφνη σου τους τόπους μυρισμένους,
αμμά εμάς η πίκρα της έσχει μας ψατζιμένους.
Συγχώρα μου που άρκησα τραούδι να σου γράψω
εν ηξέρω το μνήμα σου νάρτω τζαι τζει να κλάψω.*

Ο ΔΙΑΔΡΟΜΟΣ

Στον διάδρομο απέναντι από την είσοδο του ασανσέρ υπάρχει μια ειδική έκθεση υλικού η οποία αποτελείται από α) το γραφείο του Διοικητή Λεμεσού β) τηλέφωνο εποχής (δωρεά του Μιχάλη Χριστοδουλίδη) και δίπλα (γ) θα δει κάποιος τον Τηλεφωνικό Κατάλογο του 1929, δωρεά του Αριστεΐδη Γιορδαμλή του οποίου ο πατέρας, Ιούλιος Γιορδαμλής, ήταν ο εισηγητής της τηλεφωνίας στη Λεμεσό.

(Ο Πρώτος Τηλεφωνικός Κατάλογος της Λεμεσού, 1929. Δωρεά Αριστεΐδη Ι. Γιορδαμλή)

Πάνω από το γραφείο του Διοικητή Λεμεσού, υπάρχει ένα μοναδικό αρχειακό κομμάτι. Πρόκειται για μια αφίσα που έγινε επί Αγγλοκρατίας, επί Βασιλέως Γεωργίου, το 1918 (21 Ιουλίου 1918). Είναι δωρεά της κυρίας Μαίρης Μαυροπούλου. Έχει τίτλο «Ενδιαφέρουσα Αγγελία» και τελειώνει με το κλασικό «Ζήτω ο Βασιλεύς». Με αυτή την αφίσα η οποία είναι φτιαγμένη στο χέρι οι Βρετανοί καλούσαν τους Κυπρίους να καταταγούν στο «Σώμα Ημιονηλατών (Μουλαράδων). Αναγράφεται στην Αφίσα ανάμεσα σε πολλά άλλα:

Ιδού η ευκαιρία δι' όλα τα ανδρεία παλληκάρια της Κύπρου όπως βοηθήσωσι να ελευθερώσουν τους Μακεδόνας αδελφούς των από τα θυριωδίας των προαιωνίων εχθρών αυτών και να βοηθήσουν συνάμα εις τον μεγάλον και ευγενή αγώνα υπέρ της ελευθερίας όλων των λαών κατατασσόμενοι ως ημιονηλάται (Μουλαράδες) εις το ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΝ ΜΕΤΑΓΩΓΙΚΟΝ ΣΩΜΑ (Μουλαράδων)

Καλή τροφή, εσώρουχα, εξάρτησις και στολή παρέχονται δωρεάν.

Διάρκεια κατατάξεως εν έτος από της ημέρας της αναχωρήσεως εκ Κύπρου.

Εισητήριον επιστροφής δωρεάν εις Κύπρον μετά την λήξιν του συμβολαίου.

Απέναντι, υπάρχει μια προθήκη, δωρεά του Αριστεΐδη Κουδουνάση στην οποία μπορεί κανείς να δει το Πρώτο (χρυσό) βραβείο της Εμπορικής Έκθεσης Λεμεσού του 1911. Πρόκειται για ένα κομψοτέχνημα, ένα «φιλέ κέντημα», που κατασκεύασε η Μαρίτσα Τορναρίτου Μακρίδου (1884-1918).

Στον τοίχο ακριβώς πάνω από την προθήκη θα δει κάποιος το Δίπλωμα (έπαινος διά κυπριακά διηγήματα), που πήρε ο Ξενοφώντας Φαραμακίδης για τη συμμετοχή του στην «Α' εν Αθήναις Κυπριακή Έκθεσις εν τω Ζαπείω» με ημερομηνία 25 Μαρτίου 1902. Την έκθεση είχε οργανώσει ο Γεώργιος Φραγκούδης με τον «Πατριωτικό Σύνδεσμο των Κυπρίων εν Αθήναις».

Στον ίδιο χώρο θα δει κανείς γκραβούρες της Λεμεσού διαφόρων εποχών.

Ένα σημαντικό έγγραφο εποχής είναι η έκκληση Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων Λεμεσιανών για ενότητα στη Λεμεσό. Υπογράφεται από σημαντικές προσωπικότητες της Λεμεσού

(Αφίσα που κυκλοφόρησε τον Φεβρουάριο του 1958 από την «Επιτροπή προς Διατήρησιν Αρμονικών Σχέσεων Ελλήνων και Τούρκων» καλώντας τους Έλληνες και Τούρκους της Λεμεσού να παραμείνουν ενωμένοι και να μην παρασυρθούν από τα έκτροπα που δημιουργήθηκαν.)

Ο διάδρομος του β' ορόφου χρησιμοποιείται για περιοδικές εκθέσεις.

- Φιλοξενείται η έκθεση ξένων περιοδικών του εκπαιδευτικού και συλλέκτη Γιάννη Πεγειώτη στα οποία υπάρχει πλούσιο υλικό για την Κύπρο και τη Λεμεσό. Θα δει κανείς εκατοντάδες περιοδικά καθώς και σελίδες που δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα της Λεμεσού «Επικαιρότητες»

Στον διάδρομο θα συναντήσει κανείς σε καβαλέτο ένα ζωγραφικό πίνακα στον οποίο το θέμα είναι η Λεμεσός. Την περίοδο αυτή φιλοξενείται το έργο της Ανδρούλας Ηλία «Το ξενοδοχείο 'ΕΛΛΑΣ' στην οδό Αγίου Ανδρέου».

Σ' αυτό τον χώρο θα φιλοξενούνται σε καβαλέτο έργα για τη Λεμεσό από ζωγράφους της πόλης.

ΜΙΑ ΚΟΥΜΑΝΔΑΡΙΑ ΤΟΥ 1845

Un vin chypriote de 1845
Chypre, la tradition et la culture du vin ont une histoire.
Μια προσφορά του συλλέκτη François Audouze

Το Παττίχειο δημοτικό Μουσείο, Ιστορικό Αρχείο και Κέντρο Μελετών Λεμεσού, θα φιλοξενήσει στις μόνιμες συλλογές του την σπάνια, κενή φιάλη Κουμανδαρίας, χρονολογίας 1845, που αποτελεί και την πιο παλαιά που έχει βρεθεί μέχρι σήμερα. Την οποία παραχώρησε πρόσφατα το Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού και η επίσημη παράδοση έγινε κατά τη διάρκεια της έναρξης της Γιορτής του Κρασιού στον Δημόσιο Κήπο στον Δήμαρχο Λεμεσού κ. Ανδρέα Χρίστου στις 30 Αυγούστου 2012.

Η φιάλη παραδόθηκε από τον κ. Audouze στην Πρεσβεία της Κύπρου την Τρίτη, 5 Ιουνίου 2012, κατά τη διάρκεια μικρής τελετής στην οποία παρέστησαν ο Πρόεδρος της Κύπρου στη Γαλλία κ. Μάριος Λυσιώτης, ο Εμπορικός Σύμβουλος κ. Κωνσταντίνος Ταλιάνος καθώς και ο εκπρόσωπος Τύπου κ. Χαράλαμπος Πετεινός.

Όπως ανέφερε ο δωρητής, το κρασί αυτό αποτελεί την κορυφαία στιγμή της καριέρας του, ενώ δεν δίστασε να αναφέρει ότι «παρά το παράλογο της σύγκρισης, είναι σαφές ότι η πολυπλοκότητα του συγκεκριμένου κυπριακού κρασιού υπερβαίνει αυτήν του Yquem».

Σύμφωνα με επίσημη ανακοίνωση, το απόκτημα αυτό αποτελεί δωρεά προς την Κύπρο γνωστού Γάλλου γευσιγνώστη και συλλέκτη κρασιών, του κ. François Audouze, τον οποίο προσέγγισε ο Εμπορικός Σύμβουλος της Κύπρου στο Παρίσι, ύστερα από ενημέρωσή του σχετικά με την ύπαρξη φιαλών κουμανδαρίας «Chypre 1845» στη συλλογή του.

Το σπάνιο αυτό δείγμα, μαζί με άλλα της ίδιας χρονολογίας, αποκτήθηκαν από το Γάλλο συλλέκτη σε πλειστηριασμό στο Παρίσι πριν από δεκαπέντε περίπου χρόνια. Σύμφωνα με πληροφορίες που του δόθηκαν μετά την αγορά, οι φιάλες ανήκαν σε έναν φαρμακοποιό της γαλλικής πόλης Μονπελιέ και είχαν προφανώς εμφιαλωθεί από τον ίδιο.

Η φιάλη, η οποία συνδέεται με τη μακρόχρονη ιστορία και τη μοναδική ποιότητα της κουμανδαρίας, θα εκτίθεται στον μουσειακό χώρο του Δημαρχείου Λεμεσού, δίνοντας την ευκαιρία στο κοινό να την περιεργαστεί και να την θαυμάσει.

Αυτό που απομένει από δω και μπρος είναι να γίνει περαιτέρω αρχαιακή και ιστορική έρευνα για το πώς βρέθηκε στο Μονπελιέ το χύμα κρασί κουμανδαρίας για να γίνει η εμφιάλωση εκεί. Φυσικά, γνωρίζουμε ότι εξαγωγές Κουμανδαρίας στην Ευρώπη γίνονταν καθ' όλη τη διάρκεια του 17^{ου} και 18^{ου} αιώνα. Τα ερωτήματα που θα θέσει η έρευνα αφορούν α) το πώς βρέθηκε στη Γαλλία το κρασί προτού εμφιαλωθεί και β) κατά όσον υπάρχουν άλλα κρασιά εκείνης ή παλαιότερων εποχών σε άλλες κάβες της Ευρώπης. Αν η

Η ιστορία της κενής φιάλης είναι πολύ ενδιαφέρουσα. Ο François Audouze, συλλέκτης παλαιών κρασιών, αφηγείται μια συναρπαστική ιστορία για το κρασί της Κύπρου. Πράγματι, όπως το λέει και ο ίδιος, εδώ και περίπου δεκαπέντε χρόνια, πληροφορήθηκε για κάποια πώληση κρασιών του πρώτου μισού του 19ου αιώνα, στον οίκο πλειστηριασμών Drouot. Ανάμεσα στα μπουκάλια, υπήρχαν και πολλά από ένα κρασί της Κύπρου του 1845.

Ο κ. Audouze διευκρινίζει ότι, με τις συμβουλές ενός φίλου του, εμπόρου κρασιού, αγόρασε το σύνολο χωρίς καν να το έχει δει. Έμαθε αργότερα ότι το κρασί της Κύπρου προερχόταν από μια κληρονομιά ενός φαρμακοποιού του Μονπελιέ, ο οποίος το είχε εμφιαλώσει ο ίδιος το 1903. Ο κ. Audouze δεν σταματάει να επαινεί : «Αν και είναι παράλογο να τα συγκρίνουμε, είναι σαφές ότι η πολυπλοκότητα του κρασιού της Κύπρου ξεπερνάει αυτή του Yquem (ένα από τα πιο γνωστά γλυκά κρασιά της Γαλλίας). Περιγράφεται ως ένα μοσχάτο κρασί, εξαιρετικής φυσικής κομψότητας. Αυτό που

προκαλεί εντύπωση είναι η γεύση πιπεριού και η γλυκόριζας που αφήνει. Πολλά μοσχάτα κρασιά είναι ευχάριστα. Αυτό έχει αρχοντιά, είναι ευγενές, εξαιρετικά κομψό. Το άρωμά του είναι ανεξίτηλο : η μυρωδιά που αναδύεται από τα άδεια μπουκάλια, τα οποία διατήρησα και έκλεισα ξανά, είναι ένα βαρύ μεθυστικό άρωμα ακόμα ζωντανό χρόνια αργότερα ».

Ο κ. Audouze δίνει και άλλες λεπτομέρειες : « Έγραψα πολλές φορές ότι το κρασί της Κύπρου του 1845 ήταν το μεγαλύτερο κρασί της ζωής μου. Θεώρησα ότι θα έπρεπε μια μέρα να το μάθει και η Πρεσβεία της Κύπρου. Ένας σύμβουλος της Πρεσβείας επικοινωνήσε μαζί μου και μου ανέφερε ότι η Κύπρος επιθυμούσε να αποκτήσει ένα άδειο μπουκάλι κρασιού. του 1845, για να το εκθέσει σ' ένα μουσείο ».

Ο κ. Audouze (αριστερά) δίνει το μπουκάλι στον πρέσβη κ. Μάριο Λυσιώτη.

Το ραντεβού καθορίστηκε. Ο Πρέσβυς της Κύπρου στην Γαλλία, ο κ. Μάριος Λυσιώτης, υποδέχθηκε θερμά τον κ. Audouze. Φέρνει το μπουκάλι και το δίνει δωρεάν στον Πρέσβυ. Το μπουκάλι έχει αποσταλεί από τότε στον δημαρχείο της Λεμεσού, η οποία βρίσκεται κοντά στην περιοχή που παράγει την περίφημη Κουμανδαρία Κύπρου. Τέλος, ο κ. Audouze προσθέτει : « Κουβεντιάσαμε για αρκετή ώρα και η ιδέα που γεννήθηκε τώρα είναι να φέρω άλλο ένα μπουκάλι, αλλά γεμάτο αυτή τη φορά, έτσι ώστε να το μοιραστώ μαζί με τους Κύπριους φίλους. Τίποτα δεν θα με κάνει πιο ευτυχισμένο».

Πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι η καλλιέργεια του αμπελιού για το σταφύλι σαν φρούτο και για την παραγωγή κρασιού είναι σχετικά πρόσφατη : τα πρώτα αμπέλια έχουν

καλλιεργηθεί στη Μαύρη Θάλασσα, εδώ και περίπου 8000 χρόνια. Από εκεί εξαπλώθηκε σταδιακά προς τα νότια-ανατολικά και μέχρι την Μεσοποταμία, τη Συρία και την Αίγυπτο, όπου διέσχισε την Μεσόγειο μέχρι την Ελλάδα και στη συνέχεια την Ιταλία και ούτω καθεξής.

Εδώ και 4000 χρόνια, έποικοι από τις ακτές που πρόσκεινται στην Κύπρο εγκαταστάθηκαν στο νησί. Εκτιμάται ότι έφεραν μαζί τους τα δικά τους φυτά αμπέλου. Όταν οι Έλληνες ήρθαν να εγκατασταθούν στην Κύπρο γύρω στο 1200 π.Χ., πιθανώς υπήρχε ήδη η παράδοση του κρασιού στην Κύπρο.

Ο μύθος και η ιστορία της αρχαιότητας στηρίζουν αυτά τα γεγονότα. Το Άσμα Ασμάτων εγκωμιάζει τα κρασιά της Κύπρου. Το 800 π.Χ., ο Ησίοδος περιγράφει την παραγωγή των κρασιών της Κύπρου. Ο Έλληνας ποιητής Ευριπίδης μιλάει στα έργα του για το μακρύ ταξίδι που έκανε στην Κύπρο για να απολαύσει το κρασί ή «Νάμα της Κύπρου», ονομασία με την οποία έγινε τότε γνωστό. Σκηνές από την καλλιέργεια αμπελιού και παραγωγή κρασιού απεικονίζονται επίσης σε ένα από τα ψηφιδωτά της Οικίας του Διόνυσου στην Πάφο. Επιπλέον, οι αρχαιολογικές έρευνες επέτρεψαν να βρεθούν πολύ παλιά ίχνη καλλιέργειας αμπελιού και παραγωγής κρασιού στο νησί.

Χαράλαμπος Πετεινός, Ιστορικός

ΠΑΤΤΙΧΕΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ – ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

& ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΩΝ ΛΕΜΕΣΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

**Ο ΥΠΑΙΘΡΙΟΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ ΗΡΑΚΛΗΣ ΑΡΤΕΜΗ «ΚΙΤΣΟΣ» ΣΤΟΝ
ΔΗΜΟΣΙΟ ΚΗΠΟ**

Όταν περίμεναν το πουλάκι να βγει από τη μηχανή χωρίς να λένε «Cheese!»

(Ο φωτογράφος εν δράσει στα τέλη της δεκαετίας του 1980)

Με την ευκαιρία της ανακαίνισης του Ζωολογικού Κήπου, ετοιμάζουμε στο Ιστορικό Μουσείο μια νέα ενότητα η οποία θα περιστραφεί γύρω από το θέμα «Επίσκεψη στον Δημόσιο Κήπο για Φωτογραφία στο ελεφαντάκι, το αλογάκια και στα άλλα ζώα».

Η μουσειολογική πρόταση θα στραφεί γύρω από τον υπαίθριο φωτογράφο Ηρακλή Αρτέμη «Κίτσο», από την Κορφή, ο οποίος για πολλές δεκαετίες είχε στημένο το «φωτογραφικό του συνεργείο», το οποίο αποτελείτο από μια φωτογραφική μηχανή και σύνεργα εκτύπωσης καθώς και το ντεκόρ του, που ήταν κάποια ζωάκια, όπως το ελεφαντάκι για να θυμίζει την μεγάλη αστέρα του κήπου την «Τζούλια», την ελεφαντίνα, αλογάκι καθώς και ένα ελικοπτεράκι στα οποία τα μικρά παιδιά φωτογραφίζονταν.

Ο «Κίτσος» άρχισε να ασχολείται με τη φωτογραφική μηχανή και τη φωτογραφία γενικά το 1939. Του έμαθε την τέχνη της φωτογραφίας ο αδελφός του με τον οποίο ξεκίνησαν να έχουν το πλανόδιο φωτογραφείο τους έξω από το παλιό Κτηματολόγιο. Ο αδελφός του έμαθε την τέχνη από έναν από τους πρώτους πλανώδιους φωτογράφους της Λεμεσού τον Σπαθάρη γύρω στα 1918-1919.

Προτού ασχοληθεί με τη φωτογραφία εργάστηκε στο σινεμά «Διονύσια» του Ιούλιου Γιορδαμλή, επί της Αγίου Ανδρέου, ως τιτλέρ. Γύριζε με το χέρι τη μηχανή του βωβού κινηματογράφου. Εργάστηκε στη συνέχεια στο θέατρο Χατζηπαύλου όταν λειτούργησε ως κινηματογράφος.

Ο ζωολογικός κήπος της Λεμεσού δημιουργήθηκε το 1954, από ένα τυχαίο γεγονός. Μια Λεμεσιανή, η κυρία Γρηγοράσκου, είχε ένα πιθηκάκι στο σπίτι της με το οποίο διασκέδαζαν πολύ τα παιδιά της γειτονιάς της. Το χάρισε στο Δημαρχείο και τοποθετήθηκε στον Δημόσιο Κήπο, που τότε είχε μόνο κάποια πουλιά. Έγινε με πολλές δωρεές από πολλούς Λεμεσιανούς που χάρισαν διάφορα ζώα για τον εμπλουτισμό του ζωολογικού τμήματος του κήπου. Ένας Αμερικανός, ο Τζων Γουίλκς, χάρισε ένα ελεφαντάκι που βρισκόταν στον ζωολογικό κήπο της Σιγκαπούρης. Την ονόμασαν «Τζούλια» και ήταν από τα αγαπημένα ζώα των παιδιών.

Ο «Κίτσος», υπήρξε επί σειρά ετών πλανόδιος φωτογράφος σε χωριά κυρίως καθώς και στο Κτηματολόγιο (μέχρι το 1960) προτού καταλήξει ως μόνιμος υπαίθριος φωτογράφος στον Δημόσιο Κήπο το 1943, μόνο τις Κυριακές αρχικά. Ο Κίτσος έστησε το «φωτογραφείο» στο σημείο εκεί όπου εισερχόταν κάποιος στον ζωολογικό Κήπο, μπροστά από τη λίμνη με τα ψάρια και τα νούφαρα. Χιλιάδες φωτογραφίες υπάρχουν σε σπίτια σε όλη την Κύπρο μια και ο φωτογράφος αποτελούσε σήμα κατατεθέν για τον Δημόσιο Κήπο της Λεμεσού. Φωτογράφιζε οικογένειες που πήγαιναν εκεί ειδικά για φωτογράφιση. Κάθε φωτογραφία στοίχισε τρία γρόσια.

Το 1989 ο Ηρακλής Αρτέμη τερμάτισε την φωτογραφική του καριέρα. Αποφάσισε να πωλήσει τη φωτογραφική του στον Δήμο Λεμεσού της οποίας τότε ο φακός ήταν 123 ετών, από τους πιο παλιούς που υπάρχουν στην Κύπρο.

Το ιστορικό Αρχείο διαθέτει πολλές φωτογραφίες του ίδιου του φωτογράφου εν δράσει, καθώς και φωτογραφίες παιδιών που φωτογραφήθηκαν στα ζωάκια του Κίτσου. Έχουμε κάνει ειδικό πρόγραμμα Προφορικής Ιστορίας για τον φωτογράφο αυτόν. Μάθαμε τα εξής:

Όπως έλεγε ο κυρ Κίτσιος σε φίλους του, όπως ο επιπλοποιός της οδού Αθηνών, κ. Δημητράκης Γεωργίου, που τον θυμάται πολύ καλά, κάθε πρωί πήγαινε στον Δημόσιο Κήπο, που ήταν το βασικό του στέκι, στήριζε την φωτογραφική μηχανή με το τρίποδο, με φόντο το αντικείμενο μπροστά στο οποίο θα πόζαζαν οι πελάτες για φωτογράφιση, που ήταν κυρίως ζωάκια μια και ήταν στον Ζωολογικό Κήπο απέξω. Η φωτογραφική μηχανή ήταν τοποθετημένη σε ένα ξύλινο κουτί. Πίσω από το κουτί είχε ένα κατάμαυρο ύφασμα, εκεί χωνόταν σαν ήθελε να τραβήξει μία στάση και το κάλυμμα αυτό τον κάλυπτε μέχρι τη μέση. Εκεί είχε μικρές σκαφούλες με διάφορα υγρά, όπου βάπτιζε μέσα το χαρτί της φωτογραφίας και το κουνούσε μέχρι να εμφανιστεί η «μαγική» φωτογραφία, προσέχοντας πάντα να τις βαστήξει μέσα στα υγρά όσο χρειαζόταν για να μην του «μαυρίσουν», και το «Πουλάκι» εμφανιζότανε... «αυτό ήταν όλο»! τους έλεγε κάνοντας και το καλαμπούρι του. Ύστερα σκούπιζε με πετσέτα το χαρτί, το έπλενε με καθαρό νερό από τον κουβά που πάντα είχε δίπλα του, κρεμούσε τις φωτογραφίες με μανταλάκια από τον σπάγγο μέχρι να στεγνώσουν και μετά στεγνές της παρέδιδε στους ενδιαφερόμενους.

Από τα χρόνια τα παλιά, η δουλειά του πλανόδιου φωτογράφου θεωρείτο σπουδαία. Όλοι θαυμάσαμε με τα παιδικά μας μάτια αυτό το θαύμα, να βγαίνει σιγά σιγά η φωτογραφία μέσα από τα υγρά της. Έμοιαζε κάτι σαν τους μάγους που βγάζουν κουνέλια, λουλούδια και πολύχρωμα μαντήλια από το καπέλο. Έτσι και ο Κίτσος. Από το μαγικό του, ξύλινο κουτί έβγαζε τις μαγικές φωτογραφίες. Πολλές φορές ανάλογα την ιδιότητα του πελάτη ή της απαιτήσεως του το φόντο ήταν και διαφορετικό. Π.χ. για στρατιώτες άλλο, για ερωτευμένους άλλο, για οικογενειακές φωτογραφίες άλλο, κάθε μία στάση έφερε και διαφορετική επιγραφή. Για τα ερωτευμένα ζευγαράκια έγραφε «ενθύμιον αγάπης», για τα στρατιωτάκια έγραφαν «ενθύμιον της τάδε μονάδας», ή «οικογενειακόν ενθύμιον», κ.ο.κ. «Μου έλεγε», αναφέρει ο κ. Δημητράκης, «οι περισσότεροι άνθρωποι νοιώθουν αμήχανα όταν γνωρίζουν ότι φωτογραφίζονται και η αμηχανία τους αποτυπώνεται στην φωτογραφία. Για να έχει επιτυχία η στάση πρέπει να την τραβάς όταν δεν το περιμένει ο πελάτης, έτσι βγαίνει φυσική, διαφορετικά, αλλάζει ο τρόπος έκφρασης, στάσης και δράσης. Καλό είναι να μην γνωρίζει κάποιος την παρουσία του φωτογράφου, πράγμα το οποίο είναι

πρακτικά αδύνατον όταν στέκεσαι πίσω από ένα τεράστιο τρίποδο με την μηχανή τοποθετημένη επάνω του. Τον Δημήτρη Θεοδώρου, τον φωτογράφησε και με την κανονική του μηχανή έτσι αμέρνος που γύριζε με τη μνηστή του τον κήπο μόλις είχαν αραβωνιστεί. Όμως ο κυρ Κίτσος είχε το χάρισμα και την υπομονή να σε βάζει να ποζάρεις, με τον καλύτερο τρόπο, τα σκυθρωπά πρόσωπα εμφανιζόταν χαμογελαστά, τα μελαγχολικά πρόσωπα αποκτούσαν νάζι, τα θυμωμένα αποκτούσαν όψη χαρούμενη.

Είχε γενικά την καλλιτεχνική φλέβα μέσα του. Μακάρι η γυάλινες πλάκες του που αποτύπωσαν στην ασπρόμαυρη επιφάνειά τους τόσες και τόσες στάσεις, πρόσωπα και εικόνες και γεγονότα να σώζονταν μέχρι σήμερα.... Πόσο ανεκτίμητης ιστορικής αξίας γεγονότα, πρόσωπα αγαπημένα και περιστατικά θα είχαν να μας διηγηθούν... φωτογραφίες που μας ταξιδεύουν σε άλλες εποχές γεμάτες νοσταλγία με τις ιδιόμορφες στιγμές τους, γιορτές, γάμοι, βαπτίσεις, χοροί, πανηγύρια, πάντα με την δική τους ομορφιά. Ευτυχώς, σώθηκε η φωτογραφική μηχανή και πολλές φωτογραφίες που βρίσκονται διάσπαρτες σε προσωπικά αρχεία και άλμπουμ...

Η φράση «χαμογελάστε βγαίνει το πουλάκι» έχει μείνει παροιμιώδης. Στις μέρες μας έχει αντικατασταθεί από το «Πέστε όλοι μαζί «cheese»...

(Ο φωτογράφος φωτογραφίζεται μπροστά από τη μηχανή του)

(Ο Κίτσος σε αυτό-φωτογραφία με τον Θεόδωρο Θεοδώρου στον Δημόσιο Κήπο κρατώντας τον γιο του Μαρίνο, υπαλληλο σήμερα του Δημαρχείου, το 1964.)

(Ο Θεόδωρος Θεοδώρου φωτογραφίζεται οικογενειακάς. Με την σύζυγό του Ελένη, τον γιο του Δημήτρη Θεοδώρου, λειτουργό του Ιστορικού Αρχείου, με τα παιδιά του Έλενα, Πανίκο και τη μικρή δώρα στο αλογάκι)

(Η Μάρθα Κοικόνια με τον αδερφό της Δώρο στο ελικοπτεράκι, 1969)

Οι υπαίθριοι φωτογράφοι εμφανίζονται στην Ευρώπη και στην Αμερική γύρω στα 1890. Στην Αμερική τους ονόμαζαν «minute photographers», ενώ στην Αγγλία τους αποκαλούσαν «While-you-wait photographers». Αρχικά δούλευαν με τη μέθοδο της φεροτυπίας αλλά μετά το 1900 άρχισαν να δουλεύουν και με τη μέθοδο του αρνητικού θετικού χαρτιού, που αναφέρθηκε παραπάνω. Κύριο γνώρισμα των υπαίθριων φωτογράφων, που εργάζονται με τη χαρακτηριστική ξύλινη μηχανή πάνω σε τρίποδο, είναι ότι εμφανίζουν και τυπώνουν τη φωτογραφία μέσα σε λίγα λεπτά, στον τόπο που βρίσκονται.

Επειδή δεν διαθέτουν τα μέσα για να εκτυπώσουν το αρνητικό σε σκοτεινό θάλαμο, το ξαναφωτογραφίζουν πάνω σ' ένα άλλο φωτογραφικό χαρτί. Γι' αυτό δεν χρησιμοποιούν αρνητική πλάκα, αλλά ένα φωτογραφικό χαρτί που εκτίθεται στο κάτω μέρος της μηχανής τους. Ο υπαίθριος φωτογράφος χρησιμοποιούσε ένα ξύλινο ορθογώνιο πλαίσιο, που στηριζόταν σε ένα τρίποδα, τη φωτογραφική μηχανή. Ο φακός βρισκόταν στο κέντρο του ορθογωνίου και από κάτω υπήρχε ένα κασελάκι με συρταράκια, που περιείχαν όλα τα απαραίτητα υλικά εκτύπωσης μέσα σε μπουκαλάκια (Fixer, developer κ.λπ). Πολλοί φωτογράφοι στόλιζαν γύρω γύρω το πλαίσιο με παλιές φωτογραφίες. Από την άλλη μεριά του πλαισίου, υπήρχε ένα μαύρο ύφασμα όπου ο φωτογράφος έμπαινε από κάτω, τον σκέπαζε δηλαδή, για να μπορέσει να τραβήξει τη φωτογραφία.

Η εμφάνιση των φωτογραφιών γινόταν με τη χρησιμοποίηση του σταθεροποιητικού υγρού που υπήρχε στον κουβά όπου κρεμιόταν κάτω στον τρίποδα. Κουνούσαν το χαρτί στο υγρό και σιγά σιγά άρχιζαν να εμφανίζονται πρώτα τα πιο σκούρα σημεία της φωτογραφίας και στο τέλος όλη η φωτογραφία. Μετά σκούπιζαν τη φωτογραφία, με ένα πανί για να φύγουν τα υγρά. Η δουλειά του φωτογράφου συνεχιζόταν καθώς έπαιρνε το ψαλίδι με τα δοντάκια και την έκανε σαν κέντημα. Αν παρουσίαζε κάποιος

ελάττωμα η πρώτη φωτογραφία, τη διόρθωνε ο φωτογράφος, με τη χρήση κάποιας μπογιάς με μελάνι, και μετά τη ξαναφωτογράφιζε.

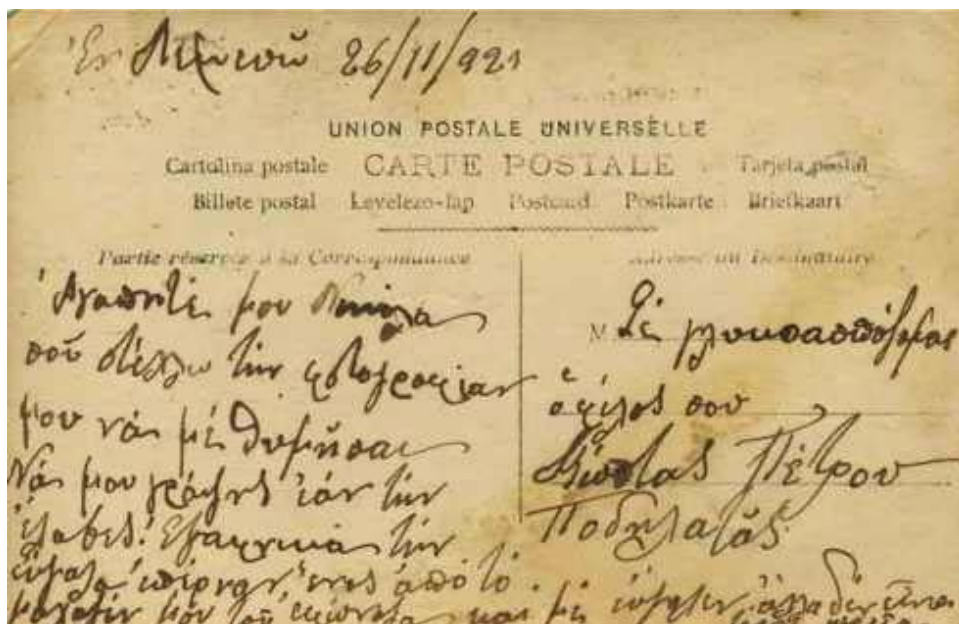
Η μηχανή ήταν φτιαγμένη από δύο τμήματα: Στο μπροστινό βρίσκονταν η φουσούνα κι ο φακός με το διάφραγμα, ενώ το πίσω τμήμα ήταν ξύλινο και περιλάμβανε τον σκοτεινό θάλαμο και το πλαίσιο που συγκρατούσε το χάρτινο αρνητικό. Το μπροστινό τμήμα το έπαιρναν συνήθως από μια παλιά μηχανή-φουσούνα, ενώ τα υπόλοιπα ήταν δουλειά ξυλουργού.

Στη Λεμεσό υπήρχαν διάφοροι φωτογράφοι που λειτούργησαν κατά καιρούς σε διάφορα μέρη, αλλά ο πιο γνωστός υπήρξε ο Κίτσος. Ιδού ένα δείγμα από άγνωστο πανόδιο φωτογράφο της Λεμεσού η οποία χρησιμοποιήθηκε στη συνέχεια ως επιστολικό δελτάριο

(Ένα κάπως ασυνήθιστο δείγμα “παραγωγής” πλανόδιου φωτογράφου της εποχής, συνοδευόμενο από χαριτωμένο μήνυμα του αποστολέα).

)

Εν Λεμεσῷ 26/11/1921

Αγαπητέ Νικόλα,

Σου στέλλω την φωτογραφίαν μου να με θυμήσαι. Να μου γράψης εάν την έλαβες. Εξαφνικά την εύγαλα επέρναν ένας από το μαχαζίν μου του εφώναξα και με εύγαλεν αλλά δεν είναι τόσο ωραία.

Σε γλυκοασπάζομαι

ο φίλος σου

Κώστας Πέτρου Ποδηλατάς

Συμπερασματικά, ο Κίτσος, ο πλανόδιος φωτογράφος του Δημόσιου Κήπου της Λεμεσού, έδωσε πλούσιο υλικό στην ιστορική μνήμη της πόλης μας και του τόπου μας, γενικά. Η μηχανή του ήταν ένα τετράγωνο κόκκινο κουτί (σκοτεινός θάλαμος ή κάμερα) που στηριζόταν σε τρίποδο. Δεν φωτογραφίζει σήμερα γιατί ούτε ο φωτογράφος υπάρχει ούτε καμιά ανάγκη μια και όλοι βγάζουν με το κινητό τις φωτογραφίες τους. Όμως, μπορεί η κάθε φωτογραφία να ζωντανέψει μνήμες και να δώσει σε νέους ανθρώπους σήμερα την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με παλιές μνήμες της οικογένειάς τους.

Το «Χαμογελάστε, παρακαλώ», έμεινε αποτυπωμένο στο γκριζο χαρτί μιας φωτογραφίας.

